

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

Дипломна робота магістра

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРОВІДНИЙ НАПРЯМ
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КАНАДИ

Виконала:

студентка VI курсу групи 691м
спеціальності 291 «Міжнародні
відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»

Гринюк Анастасія
Олександрівна

Керівник: к. і. н., доцент

Богданова Тетяна Євгенівна

Рецензент: к. політ. н., доцент

Громадська Наталія
Анатоліївна

м. Миколаїв – 2023 рік

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	I-X
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ...8	
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження.....8	
1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження.....17	
1.3. Методологія та методи дослідження миротворчої діяльності як провідного напрямку зовнішньої політики Канади.....23	
РОЗДІЛ 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ ТА ІДЕОЛОГІЧНИЙ ВИМІР МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КАНАДИ.....31	
2.1 Еволюція миротворчої діяльності Канади в контексті соціально-політичних проблем другої половини ХХ ст.....31	
2.2 Доктринальні та законодавчі основи сучасного підходу до миротворчої діяльності у зовнішньо-політичній стратегії Канади.....44	
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КАНАДИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....55	
3.1 Участь Канади в миротворчому процесі в постбіполярну добу.....55	
3.2 Сучасні тенденції Канади в сфері побудови миротворчої політики.....67	
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	91

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АСЕАН —	Асоціація держав Південно-Східної Азії
ЄС –	Європейський Союз
ЛГБТ —	акронім для позначення лесбійок, геїв, бісексуалів, трансгендерів
МЗС —	Міністерство закордонних справ
НАТО –	Організація Північноатлантичного договору
НАФТА —	Північноамериканська угода про вільну торгівлю
ОБСЄ —	Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ООН –	Організація Об'єднаних Націй
ОПМ —	Операції з підтримки миру
США –	Сполучені Штати Америки
ТНК —	Транснаціональна корпорація
ISAF —	International Security Assistance Force
PSO —	Peace and Stabilization Operations
PSOP —	Peace and Stabilization Operations Program.
2SLGBTQ+ —	Two-Spirit people as the first communities; Lesbian; Gay; Bisexual; Transgender; Queer; Intersex, +: is inclusive of people who identify as part of sexual and gender diverse communities, who use additional terminologies

ВСТУП

Актуальність теми. Ідея підтримки миру та стабільності є одним з фундаментальних принципів зовнішньої політики Канади. В свою чергу, миротворча діяльність Канади стала як пріоритетом канадського уряду у сфері міжнародних відносин, так і одним з важливих рушіїв суспільно-політичних життя. Такий підхід до реалізації зовнішньої політики є чітким відображенням еволюції канадської державності та внутрішніх процесів суспільства заснованого на принципах інклюзивності, толерантності та мирного підходу до вирішення конфліктів. Саме миротворча діяльність заклала основи для патріотизму та вже довгий час виступає консолідуючим чинником канадського мультиетнічного суспільства створюючи імідж держави-помічника та партнера на світовій арені. У 2008 році у Канаді було започатковано відзначення Національного Дня Миротворця (9 серпня)¹.

Починаючи з середини ХХ століття, уряд Канади успішно використовує дипломатичний досвід, військово-технічний потенціал та високий професіоналізм збройних сил не лише задля підтримки міжнародного миру та стабільності, а й для досягнення національних інтересів Канади. Розпад біполярної системи мав наслідком трансформації світового порядку та балансу сил на міжнародній арені, змінивши не лише природу, але й методи здійснення конфліктів. Саме тому поступово змінюється й підхід до їх врегулювання.

Саме тому актуальним сьогодні є дослідження миротворчої діяльності як провідного напрямку зовнішньої політики Канади.

Об'єктом дослідження є зовнішня політика Канади.

---

¹ Canada and Peacekeeping. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/peacekeeping>

Предметом дослідження є особливості миротворчої діяльності як провідного напрямку зовнішньої політики Канади.

Територіальні рамки цього дослідження обмежені територіями Канади та країн, на території яких вона здійснювала миротворчу діяльність.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з 1956 по 2023 рік. *Нижня межа* — 1956 рік, пояснюється фактом залучення миротворчого контингенту до вирішення Суецької кризи та безпосередньою роллю Канади та тогочасного міністра закордонних справ країни Л. Б. Пірсона у врегулюванні конфлікту. *Верхня межа* — 2023 рік, сучасні зовнішньополітичні ініціативи Канади та нові підходи до реалізації миротворчої політики та врегулювання конфліктів на сучасному етапі міжнародних відносин.

Мета роботи полягає у висвітленні миротворчої діяльності як провідного напрямку зовнішньої політики Канади.

Відповідно до мети поставлені наступні **завдання**:

- З'ясувати стан наукової розробки проблеми та класифікувати джерельну базу дослідження;
- розкрити понятійно-категоріальний апарат дослідження;
- характеризувати методологію та методи дослідження;
- показати еволюцію миротворчої діяльності Канади в контексті соціально-політичних проблем у другій половині ХХ ст.;
- охарактеризувати доктринальні та законодавчі основи сучасного підходу до миротворчої діяльності в зовнішній політиці Канади;
- висвітлити участь Канади в миротворчому процесі в постбіполярну добу;
- визначити провідні тенденції в сфері побудови Канадою миротворчої політики на сучасному етапі.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям дослідження стали принципи наукового пізнання – історизму, об'єктивності, системності, багатофакторності та детермінізму. Завдяки принципу

історизму було проаналізовано особливості формування миротворчого підходу в зовнішній політиці Канади. Істотну роль у дослідженні відіграє історичний метод. Завдяки використанню історичного методу досягається поглиблене розуміння конкретних кроків Канади в підтримці міжнародного миру та стабільності.

Наукова новизна визначається актуальністю досліджуваної проблеми і тим, що запропонована тема є недостатньо вивченою у вітчизняній науці та полягає у тому, що у рамках проведеного наукового дослідження на рівні дипломної роботи магістра було здійснено аналіз миротворчої діяльності Канади й доведено пріоритетність даного напрямку зовнішньої політики.

Практичне значення роботи полягає в тому, що роботу написано в наукових та навчальних цілях. Матеріали дипломної роботи можуть бути використані при написанні кваліфікаційних робіт, при підготовці навчальних посібників і підручників, а також під час викладання загальних і спеціальних курсів таких як «Зовнішня політика країн Північної Америки», «Міжнародні відносини та світова політика», «Сучасні тенденції міжнародних відносин», «Конфліктологія та теорія переговорів».

Апробація результатів дослідження. Частина теоретичних положень та висновків цього дослідження знайшла відображення у виступі на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми науки, освіти і суспільства» (м. Полтава, 9 вересня 2022 р.), XVII Міжнародній науковій конференції «Ольвійський форум-2023: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі» (Миколаїв, червень 2023 р).

Публікації. За темою магістерської роботи опубліковано 3 праці, з них – 1 наукова стаття у фаховому журналі (у співавторстві) та 2 тези і матеріали конференцій.

Структура роботи відбиває поставлені перед дослідженням цілі та завдання. Загальний обсяг її становить 103 сторінки, з них основного тексту

– 90 сторінок. Робота складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел та літератури (104 найменувань українською, англійською та французькою мовами).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Використану в даному дослідженні літературу за територіальним критерієм можна класифікувати таким чином: роботи вітчизняних авторів зарубіжних фахівців-міжнародників (канадських, американських, європейських, російських тощо).

У роботах вітчизняних науковців А. Ноголь², І. Судака³, І. Зінкевич⁴ проаналізовано вплив внутрішніх та зовнішніх чинників на формування канадського зовнішньополітичного курсу, основні принципи та підходи якими керується влада під час його реалізації. Серед чинників, що прямо та опосередковано впливають на формування зовнішньополітичного курсу

---

² Ноголь А. Еволюція миротворчої діяльності Канади в ООН від «холодної війни» до сучасності // Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2015. Т. 29-30. С. 307-311. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ippss_2015_29-30_49; Основні напрямки сучасної зовнішньої політики Канади // Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2014. Т. 27-28. С. 244-247. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ippss_2014_27-28_46; Роль Канади в розвитку концепції "R2P" ("зобов'язання щодо захисту") як інструмента ООН у вирішенні сучасних міжнародних конфліктів // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини. 2016. № 2. С. 134-139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnum_2016_2_23.

³ Судака І.І. Особливості формування та реалізації зовнішньополітичного курсу Канадської федерації // Проблеми міжнародних відносин. 2010. № 1. С. 299-309. URL: https://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk1/pv_1.pdf#page=297; Пріоритети Канадської федерації на національному рівні, у межах Північної Америки та поза її територією // Проблеми міжнародних відносин. 2014. № 8. С. 164-176. URL: http://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk8/pv_8.pdf#page=164

⁴ Зінкевич І. Роль участі жінок у миротворчих операціях ООН // Міжнародні відносини в умовах глобалізму. 2013. С. 35-41. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/12242351.pdf>

Канади, було виділено наступні: географічне положення, клімат, мультикультуралізм, історичний розвиток Канади та становлення державності, що відбулося мирним шляхом. Основними принципами канадської зовнішньої політики є принцип особистої свободи, толерантності, фемінізму, інклюзивності, державної безпеки та міжнародного миру.

С. Федуняк⁵ досліджує поняття «середньої держави» («middle power») в зовнішній політиці Канади, виділяючи важливу роль миротворчої діяльності в побудові іміджу нації-миротворців, відходу канадського уряду від ізольованої та залежної від США та Британії політики. Вчений також розглядає безпекову політику Канади⁶ в постбіполярну добу, аналізуючи сучасні тенденції, виклики та загрози для її реалізації. Поява регіональних конфліктів, гібридних та інформаційних війн, міжнародного тероризму та розповсюдження зброї масового ураження стало причиною розширення концептуальних підходів Канади до формування безпекової політики на сучасному етапі міжнародних відносин.

Н. Олексюк⁷ та А. Береговий⁸ з'ясовують принципи миротворчості в діяльності Альянсу на сучасному етапі та місце в цих процесах Канади.

Вітчизняні науковці А.В Жигір та А.В Трофименко виділяють миротворчість та концепцію «безпеки особи», як основоположний принцип формування канадської зовнішньої політики. Дослідники приділяють увагу питанню безпеки, питанню військово-стратегічного планування та участі

---

⁵ Федуняк С. Безпекова політика Канади після завершення «холодної війни»: нові виклики XXI століття // Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2022. С. 50–56. URL: <https://mhpi.chnu.edu.ua/index.php/issues/article/view/373>

⁶ Там само.

⁷ Oleksiuk N. M. Principles of peacekeeping in NATO's legal framework // Актуальні проблеми політики. 2020. Вип. 65 С. 153-156. URL: <http://app.onua.edu.ua/index.php/app/article/view/320/329>

⁸ Береговий А. І. НАТО в геополітичних інтересах Канади // Грані. 2015. № 9. С. 45-49.

Канади в миротворчих місіях ООН⁹. Феміністичний підхід до формування зовнішньої політики Канади було проаналізовано в роботі І. Тихоненко І. та Є. Кириченко¹⁰.

Роботи О. Антохів-Скологдри¹¹ мають важливе значення для розуміння академічного аспекту вивчення особливостей зовнішньополітичного курсу Канади та формування незалежної школи науковців, які займаються вивченням цього питання. І. Чепурдою досліджено роль військового компонента м'якої сили у створенні позитивного іміджу Канади на міжнародній арені, оцінено роль участі збройних сил Канади в миротворчих операціях задля забезпечення підтримки миру і стабільності в світі та проведено детальний аналіз можливих викликів і загроз канадській безпеці в майбутньому і реакції державних безпекових структур на ці виклики.¹²

---

⁹ Жигір А. В., Трофименко А. В. Становлення концепції «безпеки особи» як основи зовнішньої політики Канади // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2018. Вип. 22-23. С. 185-191.

¹⁰ Тихоненко І., Кириченко Є. Феміністична дипломатія як інструмент реалізації зовнішньої політики держави та багатостороннього міжнародного співробітництва у XXI ст. // *Acta De Historia & Politica: Saeculum XXI*, 118-125. URL: <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2023.06.118>

¹¹ Антохів-Скологдра О. Зовнішня політика Канади у дискурсі політичної науки // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2015, №37. С. 115-123. URL: <https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/184-487-1-PB.pdf>; Antokhiv-Skolozdra O., Sholota K. Establishment of basic approaches towards foreign policy of Canada // *Scientific Journal of Polonia University*. 2023. Vol. 56 (1). P. 301-311. URL: <http://pnar.ap.edu.pl/index.php/pnar/article/view/1072>

¹² Чепурда І. М. Військовий компонент м'якої сили в зовнішній політиці Канади // *Держава і право*. Серія : Політичні науки. 2019. Вип. 83. С. 197-200.

Важливими стали також напрацювання українських правників-міжнародників з теоретичних аспектів миротворчості, зокрема, О. Кресіна¹³, В. Козюпи¹⁴, Л. Перової¹⁵.

Серед праць канадських дослідників варто виділити роботи Дж. Гранатстайн, Г. Давсон, Д. Джеферса, В. А. Дорна, Ж. Кульона, а також С. Ж. Мехарга¹⁶ та М. Дюваля¹⁷.

Зокрема, Дж. Гранатстайн¹⁸ зробив вагомий внесок у розвиток Канадської військової та політичної історіографії. Науковець досліджує історію Канадських збройних сил, висвітлюючи участь канадського контингенту в миротворчих місіях ООН, війні в Афганістані та роль Канади в підтримці балансу безпеки на Європейському континенті.

---

¹³ Кресін О. В. Загальні засади проведення миротворчих операцій ООН // Судова апеляція. 2018. № 4. С. 111-124; Механізми ухвалення рішень ООН у сфері миротворчості // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 3. С. 6-11; Міжнародно-правове регулювання миротворчої діяльності ООН // Правова держава. 2019. Вип. 30. С. 383-391.

¹⁴ Козюпа В. Проведення миротворчих операцій: виклики сучасної миротворчої діяльності // Консенсус. 2023. № 1. С. 163-177.

¹⁵ Перова Л. В. Проблеми міжнародно-правового регулювання миротворчих операцій ООН // Держава та регіони. Серія : Право. 2019. № 4. С. 186-191; Міжнародно-правові аспекти превентивної дипломатії Організації Об'єднаних Націй // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2019. Вип. 39. С. 162-165.

¹⁶ Meharg S. J. Realistic Peacekeeping Options for Canada, Calgary: Canadian Global Affairs Institute, 2016. 11 p. URL: https://www.cgai.ca/realistic_peacekeeping_options_for_canada

¹⁷ Duval M. Le Canada, la Paix et la Sécurité Internationale: Une décennie gâchée // Montréal: Étude Raoul-Dandurand, 2014. 39 p. URL: https://dandurand.uqam.ca/wp-content/uploads/2016/03/24_Etude_Duval.pdf

¹⁸ Granatstein J. L. Canada's Army: Waging war and keeping peace, second edition // Toronto: university of Toronto Press. 2011. 688 p. URL: <https://www.chapters.indigo.ca/en-ca/books/>

Ж. Кульон¹⁹ — аналітик Монреальського центру міжнародних досліджень та радника прем'єр міністра Канади (2014 — 2015) з питань міжнародних відносин, досліджує проблематику участі Канади в миротворчих місіях ООН та піднімає важливе питання розмежування цілей ООН та інтересів великих держав під час виконання миротворчих місій під мандатом ООН.

Роботи В. А. Дорна²⁰ займають важливе академічне та практичне місце в канадському зовнішньополітичному дискурсі. В своїх дослідженнях науковець приділяє значну увагу проблемі залучення Канади у миротворчі місії ООН, питанню війни та миру в міжнародних відносинах, роззброєнню та використанню нових технологій та підходів під час проведення миротворчих місій ООН.

Г. Давсон досліджує питання гуманітарного співробітництва Канади з країнами Африки та ролі ООН у встановленні миру в постбіполярну добу. В статті присвяченій миротворчому врегулюванню конфліктів в XXI столітті автором розглянуто основні підходи до розуміння цього поняття, роль Канади в забезпеченні цього процесу, сучасні проблеми та виклики, що стають на заваді успішній реалізації місій. Особливості миротворчої діяльності Канади, її ідеологічний аспект на перспективи залучення Канади до врегулювання міжнародних конфліктів розглянуто в роботі канадських дослідників Х. Берланд, Дж. Біана та К. Дорі.²¹

---

¹⁹ Coulon J. Le Canada isolé sur la scène internationale? // *Le Devoir*, 2022. URL: <https://www.ledevoir.com/opinion/idees/712344/politique-etrangere-le-canada-isole-sur-la-scene-internationale>

²⁰ Dorn W. *Impréparés pour la Paix : une décennie de déclin du maintien de la paix canadien* https://walterdorn.net/pdf/Canada-UN-OMP_Dorn_WithCover_Fr.pdf

²¹ Berland Ch., Bian J., Dory C. (Re)thinking Canada's Role in Peacekeeping // Network for Strategic Analysis. Conference Report. Kingston: Queen's University, 2021. 4 p. URL: <https://ras-nsa.ca/wp-content/uploads/2021/01/Re-thinking-Canada-Role-in-Peacekeeping-1.pdf>

Група європейських дослідників представлена роботами німецьких та французьких науковців. Сучасні підходи до налагодження миру та роль Канади в процесі реформації міжнародного права в цій сфері розкриті в статті французького дослідника Р. Атто²². Питання ліберального інтернаціоналізму та національного інтересу в зовнішній політиці Канади проаналізовано німецьким дослідником К. Юнгом²³.

Серед групи російських дослідників варто виокремити роботи провідного фахівця з канадознавства Є. Ізраелян²⁴, в яких розглядаються миротворча діяльність Канади та сучасний підхід до її реалізації в контексті гуманітарного співробітництва. Зокрема, в роботі було виділено чотири основні напрями²⁵:

- Фінансування соціальної сфери в країнах, що розвиваються (медицини, освіти, незалежних ЗМІ);
- Розвиток гуманітарного права та прав людини;
- Підтримка миротворчої діяльності ООН (мирне врегулювання конфліктів, підтримка демократії та незалежних політичних інститутів в країнах, що проходять через політичні перетворення, військові місії);

---

²² Атто Р. От миротворчества к миростроительству: эволюция роли Организации Объединенных Наций в операциях в пользу мира // Международный журнал Красного Креста, 2013. 25 с. URL: https://international-review.icrc.org/sites/default/files/pages_3-28_from_irrc_891-892_selected_articles_web.pdf

²³ Jung K. Of Peace and Power: Promoting canadian interest through peacekeeping // Frankfurt am Main: Peter Lang. 2009. 138 p. URL: <https://worldcat.org/title/1023276835>

²⁴ Израелян Е. В. Канада в ООН: достижения и проблемы // США & Канада: экономика, политика, культура. 2020. № 9. С. 5-21. URL: <https://ras.jes.su/usa-canada/s268667300010962-8-1> ; Израелян Е.В. Миротворчество во внешней политике Канады // Канадский ежегодник. 2013. Вып. 13. С.44-56.

²⁵ Израелян Е. В., Евтихиевич Н. С. Гуманитарные аспекты внешней политики Канады. Москва: Институт США и Канады Российской академии наук, 2013. 213 с.

- Участь в гуманітарних інтервенціях НАТО (Косово, Афганістан, Лівія).

У своїй дисертації російський дослідник В. Тимофєєв²⁶ проаналізував економічний фактор участі Канади в миротворчих місіях ООН. Автор приходить до висновку, що хоча миротворчість мала вагомий внесок у врегулюванні міжнародних конфліктів та виступила як консолідуючий чинник канадського двомовного суспільства в ХХ ст., на сучасному етапі міжнародних відносин економічний чинник є головним каталізатором її формування. Зокрема, було розглянуто залучення миротворчого контингенту у стратегічних для канадських ТНК країнах Африки.

Джерельна база дослідження охоплює значне коло джерел. Матеріали, використані при написанні роботи, умовно можуть бути поділені на кілька груп.

Офіційні документи міжнародних організацій, глав держав та урядів – це перша група джерел. Зокрема, до цієї групи відносяться офіційні документи уряду Канади та найважливіші міжнародно-правові акти, що прямо або опосередковано регулюють миротворчу діяльність.

Першочергове місце у зовнішньополітичній стратегії Канади посідає План Міністерства закордонних справ 2022—2023²⁷, в якому чітко окреслені сучасні підходи до побудови миру та міжнародної співпраці. Аналіз попередніх Планів Міністерства закордонних справ дозволив проаналізувати гуманітарну та миротворчу складову зовнішньої політики Канади в країнах Африки та на близькому сході.

---

²⁶ Тимофєєв В. В. Экономические факторы участия Канады в миротворческих миссиях ООН: дис. ... канд. пол. наук: 5.5.4 // Санктпетербургский государственный университет. Санкт-Петербург, 2022. 419 с. URL: https://disser.spbu.ru/files/2022/disser_timofeev_vladimir.pdf

²⁷ Global Affairs Canada: Departmental Plan 2023-2024 // Government of Canada: official website. URL: <https://www.international.gc.ca/transparency-transparence/departmental-plan-ministeriel/2023-2024.aspx?lang=eng>

Статут ООН²⁸ містить в собі основні принципи щодо врегулювання міжнародних конфліктів та залучення миротворчого контингенту країн-учасниць до спільних дій задля ліквідації загрози миру та безпеці.

В 2017 році за ініціативи канадського уряду було створено Ванкуверські принципи²⁹, що містять собі основні положення про захист дітей під час збройних конфліктів та заборону на використання дітей у військових цілях. Головним завданням цього документу є створення правил та відповідного законодавства про поводження з дітьми, що стали жертвами війни, тероризму, наркотрафіку та безпосередньо використовуються у військових конфліктах в якості комбатант.

Того ж року Канада оголосила про створення Ініціативи Елсі³⁰, що має на меті залучення більшої кількості жінок до миротворчих операцій ООН та розробку матеріально-технічної бази для країн, що прагнуть гендерної рівноваги серед миротворчого контингенту. Ініціатива Елсі є прикладом феміністського підходу Канади до міжнародного співробітництва та врегулювання конфліктів.

Мемуари, спогади, офіційні виступи та інтерв'ю державних керівників та учасників подій. Скласти уявлення про еволюцію зовнішньої політики Канади та її миротворчий вектор вдалося завдяки мемуарам 14-го

---

²⁸ United Nations Charter // United Nations: official website. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>

²⁹ The Vancouver Principles // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/human_rights-droits_homme/principles-vancouver-principes.aspx?lang=eng

³⁰ Elsie Initiative for women in peace operations // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/gender_equality-egalite_des_genres/elsie_initiative-initiative_elsie.aspx?lang=eng

прем'єр міністр Канади Л. Б. Пірсона³¹, який зіграв важливу роль у врегулюванні Суецької кризи 1956 року та отримав за це Нобелівську премію миру.

Спогади батька сучасної Канади 16-го прем'єр-міністра П. Трюдо³², якому Канада завдячує незалежністю від Британії та формуванню незалежного від США та Британії зовнішньої політики, дають змогу чітко окреслити основні пріоритети Канади.

Мемуари канадського військового, командувача силами ООН в Руанді (1993 — 1994 р.) Р. Даллера³³ дали змогу повною мірою оцінити роль миротворчого контингенту у врегулюванні конфліктів, проблеми та перешкоди, з якими стикаються військові та командування під час миротворчих місій.

При написанні роботи було використано наукові та політико-ідеологічні дослідження державних діячів Канади, що мають відношення до аналізу миротворчої діяльності. Серед такого типу джерел, в першу чергу, слід назвати інтерв'ю колишнього Міністра закордонних справ Канади А. Ананд³⁴ та заяви Міністра оборони Х. Сажана³⁵.

---

³¹ Pearson L.B. Mike: The Memoirs of the Right Honourable Lester B. Pearson. Toronto: University of Toronto. 2015. 372 p. URL: <https://www.goodreads.com/book/show/2059017.Mike>

³² Trudeau P. E. Memoirs. Toronto: McClelland & Stewart. 1993. 400 p. URL: <https://www.goodreads.com/en/book/show/393640>

³³ Dallaire R. Shake hands with the devil: The failure of humanity in Rwanda. Toronto: Vintage Canada. 2004. 592 p. URL: <https://www.penguinrandomhouse.ca/books/36380/shake-hands-with-the-devil-by-romeo-dallaire/9780679311720>

³⁴ Interview - New minister Anita Anand // CBC Listen. URL: <https://www.cbc.ca/listen/live-radio/1-64-the-house>

³⁵ National Statement delivered at the United Nations Peacekeeping Ministerial on behalf of Canada by the Honourable, Harjit Sajjan. // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/un-onu/statements-declarations/2019-04-harjit_sajjan.aspx?lang=eng

Четверта група представлена *публікаціями ЗМІ*. Зокрема, це публікації світових інформаційних агентств та видань CNN, Reuters, Independent, військових періодичних видань та газет.

Отже, серед джерел, що висвітлюють миротворчу діяльність як провідний напрям зовнішньої політики Канади, чільне місце займають нормативно-правові документи, розміщені на офіційних сайтах Канади, міжнародних організацій інтерв'ю та спогади політиків та військових, публікації ЗМІ тощо.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження

Ідея про обмеження права держав на застосування силових методів для досягнення зовнішньо-політичних цілей починає втілюватись в життя лише в першій половині ХХ століття. Заснування Ліги Націй, ідеї якої згодом були покладені в основу діяльності Організації Об'єднаних Націй, стали значним кроком у цьому напрямку. Зокрема, Статут ООН передбачає вживання ефективних колективних заходів для усунення та запобігання загрози миру з метою підтримки міжнародної стабільності.

У сфері підтримки та встановлення миру роль ООН зазнала значної, хоч і поступової еволюції. Багатонаціональні операції з підтримки миру та стабільності — явище аж ніяк не нове, вони почали набувати офіційного статусу лише під час операції ООН у Суеці 1956 р.³⁶

Важливо наголосити, що Статут Організації Об'єднаних Націй не формулює дефініцію поняття «миротворча діяльність» (англ. «peacekeeping»). Саме тому реалізація миротворчості практично відбувається на основі національних, коаліційних та блокових підходів, а

---

³⁶ Peacekeeping 1815 to Today. Ottawa: National Defence, 1995. 668 p. URL:<https://www.canada.ca/content/dam/themes/defence/caf/militaryhistory/dhh/general/book-1995-peacekeeping-1815-today.pdf>

також накопичених прецедентів та обмежень встановлених розділами VI та VII Статуту ООН³⁷, що регулюють застосування сили у разі порушення миру та актів агресії.

Традиційно «миротворча діяльність» ООН — це військова модель спостереження за дотриманням принципу припинення вогню між ворогуючими сторонами. У сучасних умовах миротворчі операції еволюціонували у нову комплексну модель, що поєднує гуманітарний, політичний, економічний, військовий, поліцейський, та цивільний компоненти. Мета цієї моделі полягає в наданні допомоги під час формування та розвитку стійкого миру у кризовому регіоні.

В теорії, серед ключових завдань, що покладаються в сучасних умовах на національні контингенти під егідою ООН можна виділити наступні³⁸:

- 1) Спостереження та контроль за дотриманням умов перемир'я та припиненням вогню;
- 2) Превентивне введення військ у район потенційного конфлікту;
- 3) Розведення сил протиборчих сторін;
- 4) Підтримка та відновлення порядку та стабільності;
- 5) Надання гуманітарної допомоги, охорона гуманітарних конвоїв;
- 6) Спостереження за дотриманням прав людини;
- 7) Забезпечення права проходу, введення обмежень на пересування;
- 8) Встановлення заборонених зон та їх контроль;
- 9) Запровадження санкцій та контроль над їх дотриманням.

Прийнятий ООН, НАТО, ОБСЄ англомовний термін «миротворчість» (англ. «peacekeeping») має інтегрований зміст. Так, залежно від цілей, переліку завдань, залучених сил, засобів та ресурсів миротворців поняття «peacekeeping» може тлумачитися у вузькому та широкому значенні.

---

³⁷ United Nations Charter // United Nations: official website. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>

³⁸ Фаді Б. Н. Миротворчі операції ООН: теорія і практика // Проблеми міжнародних відносин. 2015. Вип. 10-11. URL: <http://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk11-10/2.pdf>

У вузькому розумінні «миротворча діяльність» це реалізацію одного конкретного типу операції з підтримці миру (англ. «peace operation», «non-combat military operation», «peacekeeping operation»). В широкому розумінні поняття «миротворча діяльність» розглядається як загальне пояснення дій міжнародної спільноти щодо врегулювання конфліктів.

Поняття «миротворча діяльність» в широкому розумінні ввійшло у використання після публікації звіту Генерального секретаря ООН Б. Бутроса-Галі на 47-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 17 липня 1992 року. В «Порядку денному в ім'я миру»³⁹ було висунуто чотири основні підходи до розуміння цього поняття.

Превентивна дипломатія (англ. *preventive diplomacy*) передбачає дипломатичні заходи, спрямовані на подолання внутрішньодержавної або міжнародної напруженість і ситуацій, що можуть стати на заваді миру та безпеці. Такі заходи включають в себе раннє попередження конфліктів, збір інформації та ретельний аналіз факторів, що викликають конфлікт. Діяльність із запобігання конфліктам може включати використання «добрих послуг» Генерального секретаря, превентивне розгортання місій ООН або посередництво в конфлікті під керівництвом Департаменту з політичних справ, дипломатичних посланників, спрямованих у кризові райони з метою спільного діалогу, досягнення компромісу та мирної розрядки напруженості.

«Порядок денний в ім'я миру» містив в собі концептуальні засади превентивної дипломатії та миротворчої діяльності. Б. Бутрос-Галі запозичив концепцію профілактичних операцій з підтримки миру у незалежної комісії з питань роззброєння і безпеки, яку очолював Улоф Пальме, Прем'єр-міністр Швеції, яка сформулювала її ще в 1982 році. А в

---

³⁹ An agenda for peace : preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping : report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992 / Boutros Boutros-Ghali // // United Nations: official website. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/145749?ln=en>

1985 році відомий конфліктолог Йохан Галтунг висунув концепцію, що передбачала такі стратегії збереження міжнародного миру і безпеки як миротворчість, підтримка миру і миробудівництво.⁴⁰

Встановлення миру (англ. *peacemaking*), як правило, включає заходи для врегулювання поточних конфліктів та передбачає дипломатичні дії, метою яких є залучення конфліктуючих сторін до домовленості. Генеральний секретар ООН може надавати свої «добрі послуги» для сприяння вирішенню конфлікту. «Добрі послуги» — це сприяння встановленню контактів і початку прямих переговорів між сторонами, що сперечаються, що здійснюється третьою стороною з метою створення сприятливих умов для мирного вирішення конфлікту. Поряд із переговорами, посередництвом, обстеженням та примиренням добрі послуги відносяться до «погоджувальних» або «дипломатичних» засобів мирного вирішення міжнародних суперечок. Добрі послуги як засіб врегулювання спорів між державами передбачені в різних міжнародних документах. Миротворцями також можуть бути посланці, уряди, групи держав, регіональні організації або ООН. Миротворчі зусилля також можуть здійснюватися неофіційними та неурядовими групами або незалежною видатною особою.⁴¹

Примус до миру (англ. *peaceenforcement*) передбачає дві форми: без використання збройних сил (економічні, правові, фінансові санкції) та з використанням збройних сил (ООН, регіональних організацій безпеки або коаліцій країн) — так звані операції з примусу до миру (*peace enforcement operations*). Примус до світу передбачає згоди ворогуючих сторін. У ході операцій з примусу до миру озброєння та військова техніка використовуються не тільки для самооборони, але й за прямим

---

⁴⁰ Prevention and Mediation // United Nations: official website. URL: <https://dppa.un.org/en/prevention-and-mediation>

⁴¹ Український дипломатичний словник / За ред. М.З. Мальського. Київ: Знання, 2014. С. 236.

призначенням: для знищення військових об'єктів та інфраструктур, збройних угруповань (незаконних воєнізованих формувань, бандформувань тощо), що перешкоджають локалізації конфлікту, його врегулювання та вирішення. Подібні операції проводяться в рамках глави VII Статуту ООН, що передбачає примусові дії (заходи), лише з санкції РБ ООН та під його контролем.

Постконфліктне миробудівництво (англ. post-conflict peace-building)

- Розбудова миру спрямована на зменшення ризику припинення або повторного втягнення в конфлікт шляхом зміцнення національних можливостей на всіх рівнях для врегулювання конфліктів, а також закладання основи для стійкого миру та розвитку. Це складний, довготривалий процес створення необхідних умов для стійкого миру. Заходи з розбудови миру стосуються ключових проблем, які впливають на функціонування суспільства та держави, і спрямовані на посилення спроможності держави ефективно та законно виконувати свої основні функції.⁴²

Миробудівництво містить наступні пункти:

- роззброєння ворогуючих сторін та учасників конфлікту;
- вилучення і зберігання або знищення зброї;
- репатриція біженців;
- нагляд за проведенням виборів;
- сприяння відновленню порядку.

В офіційному документообігу НАТО під терміном «миротворчість» у вузькому розумінні слова мова йде про операції з підтримання миру, яка проводиться після укладення угоди або припинення вогню, що створює сприятливу обстановку, що характеризується високим ступенем згоди сторін, дотримання ними вимог і низьким. ймовірністю порушення

---

⁴² Prevention and Mediation // United Nations: official website. URL: <https://dppa.un.org/en/prevention-and-mediation>

цивільного порядку. Застосування сили миротворчим контингентом обмежується самообороною. Разом з тим НАТО розширювально тлумачить поняття «миротворчість», розглядаючи його як «встановлення миру», що передбачає операцію з підтримання миру, яка проводиться після початку конфлікту, мета якої – домогтися припинення вогню або мирного врегулювання. Вона передбачає насамперед дипломатичні дії, що спираються у разі потреби на пряме чи опосередковане використання військових сил та засобів».

Поняття «миротворча операція» відповідає автентичним з погляду НАТО англійським дефініціям: *peacekeeping operation*, *peace operation*, *non-combat military operation*. У термінологічному лексиконі Альянсу особливо вичленовується термін «підтримка миру» (англ. *peace support*)⁴³, що передбачає дії щодо відновлення або збереження світу, а також інтегруючий ряд компонентів, що впливають з нього, які в миротворчості можна розглядати як самостійні, до них, зокрема, відносяться:

- сили з підтримки миру (англ. *peace-support force*);
- групи з підтримки миру (англ. *peace support group*) – тимчасові багатонаціональні формування, створювані на період проведення операції з підтримки миру і які складаються, як правило, із сил з підтримки миру та груп військових спостерігачів;
- операції з підтримки миру (англ. *peace-support operation, PSO*), під час проведення яких відповідно до принципів та цілей Статуту ООН, а також вимогам неупередженості для відновлення чи підтримки миру використовуються дипломатичні, цивільні та військові засоби. Ці операції можуть включати такі дії, як запобігання конфлікту, встановлення миру, примус до миру, миротворчість, миробудівництво та гуманітарні операції.

---

⁴³ Peace Support operations AJP-3.4.1 // North Atlantic Treaty Organization: official website. URL:<https://info.publicintelligence.net/NATO-PeaceSupport.pdf>

В операціях з підтримки миру відсутня згадка про такий основний принцип миротворчості ООН, як згоду сторін конфлікту на проведення операції.⁴⁴

Отже, всі операції НАТО з підтримки миру можна класифікувати за масштабом застосування силових засобів на наступні два типи:

– ОПМ пасивного рівня (peacekeeping), що передбачають обмежене (тільки з метою самооборони) використання силових засобів миротворчим контингентом;

– ОПМ активного рівня (peacesupport operation, PSO), у яких допускається необмежене застосування військової сили будь-якому етапі операції.

Таким чином, керівництво НАТО ототожнює такі поняття, як «миротворчість» (що має теоретико-концептуальне значення) та «операції з підтримки миру» (приватний випадок миротворчої практики). Останнє, своєю чергою, залежно та умовами конкретної обстановки може трактуватися діаметрально протилежно, як показано вище. Саме внаслідок цього навмисного «змішування» ОПМ пасивного та активного рівнів в одну категорію фахівці НАТО не відокремлюють та не розкривають сутнісного змісту такого ключового поняття теорії миротворчості, як «миротворча діяльність» (англ. peacekeeping activities).

1.3 Методологія та методи дослідження

Підчас дослідження теми дипломної роботи автор виходить з того, що методологія дослідження – це система принципів і засобів організації та побудови теоретичної та практичної діяльності.

Методологічну основу даного дослідження становить система загальноісторичних та загальнонаукових методів. Методологічну основу

---

⁴⁴ NATO operations and missions // North Atlantic Treaty Organization: official website. URL: https://www.nato.int/summit2009/topics_en/02-introduction_to_nato_operations.html

дослідження обрано відповідно до визначеної мети та поставлених завдань. Серед принципів пізнання, які було використано автором під час написання роботи, слід виділити наступні:

Принципи історизму є одним з найважливіших методологічних принципів наукового пізнання, що включає в себе дослідження виникнення та подальшого розвитку того чи іншого явища, розглядаючи його в контексті минулого та майбутнього. Цей принцип дозволяє проаналізувати конкретні події та явища з урахуванням факторів, що прямо або опосередковано впливають на їх існування в процесі історичного розвитку.

Проблемно-хронологічний принцип передбачає структурування дослідження відповідно до ряду проблем водночас передбачає розподіл теми на ряд проблем, кожна з яких розглядається в хронологічній послідовності історичних фактів і розкриває складові компоненти дослідження. Виходячи з цього, у роботі в хронологічному порядку аналізуються особливості розвитку зовнішньої політики Канади з урахуванням специфіки періодів, висвітлюються основні фактори, що впливали на відносини ці відносини

Принцип системності дозволяє розглянути об'єкт як такий, що існує в рамках цілісної та взаємозалежності системи. Розвиток об'єкта дослідження відбувається під впливом багатьох факторів та елементів системи. Саме системний підхід дозволяє з'ясувати кореляцію між елементами системи та виявити правила їх взаємодії та взаємозалежності. Зокрема даний принцип дозволяє розглянути місце та роль миротворчої діяльності в зовнішній політиці Канади, фактори, що вплинули на формування такого напрямку та результати його впливу на канадське суспільство та міжнародну систему загалом.⁴⁵

---

⁴⁵ Хонін В. М. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин. стаття перша // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 127 (частина I). Київ, 2016. С. 106-107.

Використання принципу об'єктивізму дозволяє автору неупереджено та критично проаналізувати об'єкт дослідження враховуючі різні підходи до його сприйняття. Цей принцип тісно пов'язані з принципом ціннісного підходу. Він націлює на отримання ціннісної та чіткої за своєю формою інформації про об'єкт вивчення. Зокрема при вивченні зовнішньої політики Канади та миротворчої діяльності як її провідного напрямку автором було використана низка джерел та матеріалів, що прямо та опосередковано характеризують об'єкт дослідження.

Комплексний підхід дає можливість розглянути миротворчу діяльність як єдине взаємозалежне явище. Насамперед було з'ясовано, що міждержавне співробітництво в межах миротворчих операцій важливо розглядати як єдине комплексне явище, яке формується під впливом багатьох факторів та окремих елементів.

Термінологічний принцип застосовується під час вивчення термінів понять і позначуваних ними явищ. Основою проведення дослідження стало теоретичне осмислення поняття миротворча діяльність. Автор розкриває це поняття у вузькому та широкому розумінні. Важливим стало висвітлення таких понять як превентивна дипломатія (*англ. preventive diplomacy*), Встановлення миру (*англ. Peacemaking*), Примус до миру (*англ. peaceenforcement*) та Постконфліктне миробудівництво (*англ. post-conflict peace-building*).⁴⁶

Принцип багатофакторності, передбачає дослідження об'єктивних і суб'єктивних чинників, що впливають на історичні процеси, події та явища,

---

⁴⁶ An agenda for peace : preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping : report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992 / Boutros Boutros-Ghali // United Nations: official website. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/145749?ln=en>; Українська дипломатична енциклопедія : у 2 т. / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин ; [редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін.]. Київ : Знання України, 2004. Т. 2. С. 46, 336.

що дозволило комплексно врахувати обставини, у яких реалізується зовнішня політика Канади та миротворчість як її провідний напрям.

Під час дослідження миротворчої діяльності Канади важливим є використання інституційного підходу. Інституційний підхід дозволив розглянути міжнародні організації як інститути багатосторонньої міжнародної взаємодії в межах яких держави реалізують свої зовнішньополітичні інтереси та миротворчу діяльність. Перш за все було розглянуто інституційний механізм прийняття рішень підчас врегулювання міжнародних конфліктів та їх реалізацію крізь призму нормативно-правових документів.

Отже, можна зробити висновок, що методологічну основу даної роботи складає сукупність філософських та наукових підходів дослідження зовнішньої політики Канади та миротворчості як її провідного напрямку. Зокрема варто виділити принцип історизму, системності, принцип об'єктивізму та ціннісності, термінологічний та інституційний підходи.

Методологічну основу магістерської роботи складає сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Міжнародні відносини є типовою міждисциплінарною галуззю знань, яка активно використовує прийоми і методи, запозичені з історичних, політологічних, соціологічних, правових, філософських та економічних досліджень. Тому робота побудована загальнонаукових та спеціальних методах пізнання.

Серед загальнонаукових методів такі, як аналіз і синтез, індукція та дедукція, абстрагування та узагальнення, групування⁴⁷.

Метод аналізу полягає у поділі цілого на складові функціональні частини для виявлення структури об'єкта дослідження та основних характеристик його елементів. В свою чергу, синтез дозволяє об'єднати явища або поняття в єдину несуперечливу форму для отримання цілісного

---

⁴⁷ Хонін В. М. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин. стаття друга // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 127 (частина II). Київ, 2016. С. 104-1106.

уявлення про досліджувані процеси, тобто йдеться про дію зворотній за своєю спрямованістю аналізу. Методи аналізу та синтезу пов'язані між собою. Ці методи було використано зокрема під час дослідження особливостей зовнішньої політики Канади у працях вітчизняних та зарубіжних вчених.

Узагальнення - це метод наукового пізнання, в результаті якого встановлюються загальні властивості та ознаки об'єктів. Узагальнення широко використовується у науці у емпіричному дослідженні й у перших шаблях побудови теоретичних знань, а й є потужним знаряддям побудови самих фундаментальних теорій. У цьому сенсі узагальнення може розглядатися як перехід від менш загального поняття до більш загального (де діє формально-логічний закон зворотної відповідності між змістом та обсягом поняття), і в ширшому плані — як перехід від приватного знання до загального знання. Причому в останньому випадку розширення обсягу знання не веде до збіднення його змісту, навпаки, таке розширення передбачає одночасно збагачення останнього. Рухаючись, таким чином, сходами абстрагування та узагальнення, від приватного до загального, від менш загального до більш загального, пізнання поступово проникає в сутність явищ, що вивчаються.

Індукція та дедукція широко використовуються у всіх галузях наукового пізнання. Вони відіграють важливу роль при побудові емпіричних знань та переході від емпіричного знання до теоретичного. У процесі наукового пошуку досліднику часто доводиться, спираючись на вже існуючі знання, робити висновки про невідоме. Переходячи від відомого до невідомого, дослідник може або використовувати знання про окремі факти, підходячи при цьому до відкриття загальних принципів, або навпаки, спираючись на загальні принципи, робити висновки про приватні явища. Подібний перехід здійснюється за допомогою таких логічних операцій, як індукція та дедукція. Індукція - це спосіб міркування та метод дослідження, в якому загальний висновок будується на основі приватних посилок (див.

Індукція). Дедукція — це спосіб міркування, з якого із загальних посилок з необхідністю слід висновок приватного характеру⁴⁸. Під час проведення даного дослідження автор використовує вищезгадані методи при виокремленні особливостей підходу Канади до миротворчої діяльності та побудові зовнішньополітичного курсу.

Метод порівняння полягає у виявленні відповідності об'єкта, що вивчається, або його частини з іншими об'єктами. На погляд цей найпростіший метод дозволяє визначити особливості більшості явищ як і сутнісному, і у динамічному плані. Порівняльний метод дозволяє виявити спільні та особливі риси політичного життя різних народів та країн, загальні та специфічні тенденції розвитку політичних процесів, визначити особливості політичних режимів, виявити фактори підвищення ефективності дії механізмів влади, розкрити зв'язки та взаємодії політичної системи з економічною та духовною сферами життя суспільства, використовувати вітчизняний та зарубіжний досвід для вирішення актуальних проблем сьогоденного політичного розвитку.

Також автор використовує загальнонауковий метод групування, що за своєю сутністю полягає у розподілі сукупності на групи за істотними для них ознаками. Метод групування дозволив розподілити джерельну базу дослідження теми на групи, а також роботи дослідників у даній сфері знань за територіальним принципом: праці вітчизняних, канадських та зарубіжних дослідників (російських, німецьких, французьких).

Спеціальні методи науки про міжнародні відносини – це методи, напрацьовані в даній галузі, саме тому, як особливий інструментарій, вони були використані при аналізі миротворчої діяльності Канади як провідного напрямку зовнішньої політики.

---

⁴⁸ Хонін В. М. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин. стаття перша // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 127 (частина I). Київ, 2016. С. 108-109.

Історичний метод застосовується для опису та вивчення закономірностей виникнення та розвитку подій та явищ, що безпосередньо вплинули на формування зовнішньополітичного курсу Канади та ролі миротворчої діяльності.⁴⁹

Метод компаративного аналізу засновується на зіставленні однотипних явищ та процесів. Зокрема цей метод був використаний під час дослідження офіційних документів та зовнішньополітичних стратегій Канади.

За допомогою порівняльно-історичного методу виявляється загальні та конкретні історичні явища, досягається пізнання різних історичних ступенів розвитку одного і того ж явища або двох різних явищ, що співіснують; в межах однієї системи. Саме цей метод дозволяє виявити та зіставити рівні у розвитку досліджуваного об'єкта, зміни, що відбулися, визначити тенденції розвитку.

Основним методом дослідження став системний метод, який дозволяє розкрити явища реальності у їх взаємозв'язку, як цілісний механізм з усіма їх основними рисами, і, водночас, на основі цього простежити структурні зміни, виявляти їх зміст та еволюцію. Системний метод дає можливість розглянути миротворчу діяльність Канади в рамках її зовнішньополітичного курсу.

Статистичний метод покладений в основу аналізу джерельної бази дослідження дозволив підвередити окремі факти та припущення відповідними цифрами та статистичною інформацією. Використання великого за обсягом статистичного матеріалу дозволило проаналізувати участь канадського контингенту в миротворчих місіях та оцінити окремі ініціативи уряду Канади в сфері миротворчої діяльності⁵⁰.

---

⁴⁹Герасимчук Т. Ф. Теоретико-концептуальні основи та методи дослідження міжнародних відносин // Український історичний журнал. 2006. № 5. С. 189-191.

⁵⁰ Хонін В. М. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин. стаття перша // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 127 (частина I). Київ, 2016. С. 110-111.

Контент-аналіз є методом збору кількісних та якісних даних про явище, що вивчається, або процес для подальшої інтерпретації результатів з метою оцінки та прогнозування дій політичних акторів. Кількісний контент-аналіз характеризується частотою появи в текст певних характеристик. Якісний контент-аналіз, орієнтований на облік поєднання якісних та кількісних показників, найбільш ефективний для виявлення явних чи прихованих цілей суб'єкта.

Івент-аналіз – метод дослідження динаміки подій чи послідовності подійних даних. Він дозволяє упорядкувати складні соціальні, політичні та інші процеси. У ході івент-аналізу виявляються основні тенденції розвитку подій, вплив однієї події на іншу. Зокрема використання цього методу дозволило структурувати складні політичні процеси (прийняття нормативних актів, публічні заяви політиків, зустрічі, публікації ЗМІ) пов'язаних з міжнародною діяльністю Канади.

Отже, дослідження проведене із використанням загальнонаукових та спеціальних методів. До загальнонаукових методів, які застосовані автором, належать методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та узагальнення. Для розв'язання визначених наукових завдань і всебічного вивчення поставленої проблеми були застосовані системний, історичний, компаративний, історико-порівняльний, статистичний та метод контент та івент-аналізу.

Отже, підсумовуючи викладене вище, можна дійти висновку, що автором було проаналізовано застосування методології дослідження обраної проблематики і виявлено вагомість підходів, принципів та методів для проведення дослідження, що дозволило виявити детермінізм миротворчої діяльності як провідного напрямку зовнішньої політики Канади.

РОЗДІЛ 2

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ ТА ІДЕОЛОГІЧНИЙ ВИМІР МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КАНАДИ

2.1. Еволюція миротворчої діяльності Канади в контексті соціально-політичних проблем другої половини ХХ ст.

Зовнішня політика Канади завжди багато визначалась її географічним положенням, природними умовами та ресурсами, безпосередньо сусідством зі США, багатоетнічним складом населення та наявністю франко- та англомовних канадців, що надають істотний вплив на діяльність федерального уряду.

Досить важливу роль у формуванні канадського зовнішньополітичного курсу відіграли й наступні геополітичні тенденції:

Тільки в 1931 р. Канада отримала фактичну можливість проводити власну зовнішню політику. Це було пов'язано з формуванням Британської співдружності і прийняттям на імперській конференції 1931 р. Вестмінстерського статуту⁵¹ який підтверджував суверенітет британських домініонів, та стверджував той факт, що закони Великобританії не можуть поширюватися на домініони без їхньої згоди. Скасовувалося також становище, у якому закон домініону вважався недійсним, якщо він суперечив законам Великобританії. В 1931 р. статут був застосований до існуючих на той момент домініонів: Австралійської Співдружності, Канадської Конфедерації, Ірландської вільної держави, Домініон у Ньюфаундленд, Південно-Африканського Союзу і Нової Зеландія. Весь Статут застосовувався до Домініону Канада, Ірландської вільної держави та

---

⁵¹ Statute of Westminster, 1931 - Enactment No. 17 // Government of Canada: official website. URL: <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/csj-sjc/constitution/lawreg-loireg/p1t171.html>

Південно-Африканського Союзу без необхідності будь-яких ратифікаційних грамот з боку уряду Великобританії. Саме підписання статуту стало однією з основоположних засад формування незалежної зовнішньої політики Канади.⁵²

Перемога в Другій світовій війні над Німеччиною та її сателітами в складі країни антигітлерівської коаліції та з формування біполярної системи міжнародні відносини, заснованій на тривалому протистоянні США та СРСР, спричиняючи безпосередній вплив на динаміку канадської зовнішньої політики та її пріоритети. Друга світова війна значно посилила економічні та зовнішньополітичні позиції Канади, стимулювала зростання національної самосвідомості канадців, природне прагнення утвердитися на міжнародній арені під час повоєнного мирного врегулювання та утворення Організації Об'єднаних Націй. Канадське керівництво справедливо вважало, що внесок, зроблений країною у спільну перемогу, дає їй право претендувати на більшу участь у повоєнному врегулюванні, тому Міністерство закордонних справ Канади активно працювало в цьому напрямку на заключному етапі війни та у після воєнний період.⁵³

Канада є однією з країн-засновників Організації Північноатлантичного договору (НАТО) та є активним членом цього альянсу. Ще під час створення НАТО канадські дипломати відігравали важливу роль у розробці законодавства альянсу та основоположних засад його діяльності. США пристрасно бажали бачити свого північного сусіда в цьому Союзі, тим більше що він мав навіть більш серйозні ресурси, ніж сама

---

⁵² Why, in 1931, Canada chose not to exercise its full autonomy as provided for under the Statute of Westminster // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/intergovernmental-affairs/services/federation/statute-westminster.html>

⁵³ Canada and the Cold War // The Canadian Encyclopedia. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/cold-war>

Америка. Крім цього, участь Канади в альянсі робив цей Союз «атлантичним»⁵⁴.

Становлення багатополюсного світового порядку після завершення холодної війни, існування міжнародної системи та законодавства заснованого на демократичній взаємодії держав, в свою чергу, сприяло перегляду в Канаді деяких раніше прийнятих зовнішньополітичних установок та векторів розвитку. Створення канадської моделі сприяння розвитку, відбиває загальні тенденції міжнародної політики у цій галузі, має низку особливостей, зумовлених своєрідністю політичної культури та масової свідомості канадців. Зміна географічних та соціальних пріоритетів, звуження кола одержувачів фінансування, обмеження практики «ув'язок» свідчать про корегування політики, що здійснюється. Вона є частиною загального перегляду міжнародним співтовариством стратегії сталого розвитку з метою підвищення ефективності результатів. Майбутнє програм допомоги також безпосередньо залежить від стану світової економіки та подолання посткризових явищ.

Географічне сусідство зі світовим лідером – США, а також серйозна залежність Канади від американських ринків збуту ставить під питання характер і глибину зовнішньополітичної взаємодії в системі глобального міжнародного та військового співробітництва зі Сполученими Штатами, яке завжди залишалося пріоритетним.

Саме завдяки тісній співпраці зі Сполученими Штатами у післявоєнний період, Канада отримала можливість брати участь у розробці нового світового порядку пліч-о-пліч з наддержавами, з'явилася можливість впливати і бути почутими у світовому співтоваристві. Канада надала значний вплив на встановлення післявоєнного світу і нині продовжує брати активну участь у формуванні та встановленні миру на міжнародній арені, за допомогою гуманітарних та миротворчих місій. Наприкінці ХХ ст. Канада

---

⁵⁴ Canada and NATO // NATO: official website. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_161511.htm

втілювала у життя свої національні інтереси, нехай і не без підтримки США, проте так з'являлося нове держава на міжнародній політичній арені. На чолі якого стояли лідери, які знають, що необхідно для країни. Канадські дипломати виконували одну з найважливіших ролей у процесі підтримки миру на міжнародній арені.

У Канади з'явилися найважливіші союзники – США, Велика Британія, країни-союзники з блоку НАТО – на підставі рішень яких здебільшого та будувалась політика періоду Холодної війни. Канада підтримувала США в створення та застосування ринкових відносин у світовій політиці між країнами. Зрештою Канада взяла на себе відповідальність у підтримці країн, що розвиваються, і активно проявила себе в дискусії проблем багатих і бідних, Півночі та Півдня. Зі свого боку в усіх напрямках у Зовнішньополітичну діяльність, США підтримували Канаду.

Виникнення в 1867 р. Канади як самостійної держава мирним, поступовим та еволюційним, а не революційним шляхом сприяло формуванню аналогічної тенденції не тільки у внутрішній, але і в зовнішній політиці країни. Це особливо яскраво проявилось у другій половині ХХ ст. в її активній миротворчій діяльності, та прагненні уникнути ескалації різного роду конфліктів і міжнародної напруженості в цілому.

Прийнято вважати, що саме Л. Б. Пірсон, науковець, дипломат та 14-й прем'єр міністр Канади⁵⁵, став основоположником ідеї миротворчості, як провідного напрямку зовнішньої політики Канади. Саме він зіграв важливу роль у врегулюванні Суецької кризи 1956 року, висунувши ідею залучення сил швидкого реагування ООН до вирішення конфлікту. Миротворча місія ООН, яка була затверджена Радою Безпеки в листопаді 1956 року, складалася з військ з різних країн, включаючи Канаду, і успішно запобігла подальшим військовим діям та стабілізувала ситуацію в регіоні. В 1957 році

---

⁵⁵ Pearson L.B. Mike: The Memoirs of the Right Honourable Lester B. Pearson. Toronto: University of Toronto. 2015. 372 p. URL: <https://www.goodreads.com/book/show/2059017.Mike>

Л. Б. Пірсон отримав Нобелівську премію миру за внесок у міжнародну миротворчу діяльність.

Варто зазначити, що саме з того часу миротворча діяльність тривалий час залишалась одним із ключових напрямів військово-політичної діяльності Канади та виступала як консолідуючий чинник суспільства, що проходило через низку політичних, економічних та соціальних криз. Саме поняття політичної стабільності поєднує питання зовнішньополітичного курсу держави, національних відносин, економічної залежності та соціальних проблем. 1950-ті та 1960-ті роки характеризуються низкою суперечливих соціальних тенденцій та проблем, що стали причиною соціального напруження, серед варто виділити наступні: зміни в сфері соціального забезпечення, нерівність економічного політичного та соціального розвитку провінцій, відсутність політичного балансу та домінування англо-саксонського елемента, що в свою чергу стало основною причиною загострення питання квебекського сепаратизму, проблема расової дискримінації корінних народів на державному та побутовому рівнях, економічна залежність канадських виробників від ринку США⁵⁶.

Для забезпечення політичної стабільності необхідно було сформувавши загальну ідентичність, яка могла б стати інтегруючою платформою для строкатого у соціальному та етнічному планах канадського суспільства. Питання самоідентифікації багато в чому вирішувалися інтеграцією суспільства навколо ідеї про те, що Канада є унікальною країною, яка найбільше підходить на роль держави-миротворця. Миротворчість виступало в якості інструмента підтримки політичної стабільності в канадській державі. Крім того, ідея про націю миротворців стала ключовим елементом у рамках формування мультикультурного суспільства.

---

⁵⁶ Судак І. І. Особливості формування та реалізації зовнішньополітичного курсу Канадської федерації // Проблеми міжнародних відносин. 2010. № 1. С. 299-309. URL: https://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk1/pv_1.pdf#page=297

Канадська миротворчість була інституціоналізованою політичною практикою⁵⁷, яку канадське суспільство розглядало як важливий пункт у зовнішньополітичному курсі держави. Щоправда фактор політичної стабільності і контексті консолідації канадського суспільства не був безпосередньо метою зовнішньої політики Канади. Більше того, канадська миротворчість, хоч і була довгостроковим зовнішньополітичним пріоритетом не є стратегічною константою національної безпеки Канади. Однак, будучи тлом, політична стабільність (в ролі національної консолідованості) червоною ниткою пронизує ВСЮ логіку внутрішньополітичного виміру канадської миротворчості. Канадська держава мала довести, що вона незалежно від британців та американців, що вона може забезпечити міжнаціональний світ, що вона є ліберальною демократією, що її інститути забезпечують інклюзивність і рівність для всіх людей незалежно від їхньої національної, расової, релігійної, лінгвістичної, конфесійної та іншої приналежності, і що його норми та цінності зможуть стати основою для щасливого життя всіх канадців⁵⁸.

Також слід зазначити інший аспект: миротворча активність Канади перебувала у парадигмі побудови єдиної канадської ліберальної ідентичності. По суті миротворчість стала однією з характеристик канадського ліберального суспільства поряд із верховенством закону, порядком, толерантністю, мультикультуралізмом та гуманізмом. Успішна побудова мультикультурного суспільства дозволила включити різні

---

⁵⁷ Carroll M. K. Peacekeeping: Canada's past, but not its present and future? *International Journal*. 2016. № 71(1), P. 167–176. URL: <http://www.jstor.org/stable/44631172>

⁵⁸ Canada and Peacekeeping. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/peacekeeping>

соціальні та етнічні групи та нівелювати нерівність як стримуючий фактор для соціального, політичного та економічного розвитку.⁵⁹

У 1960-х роках. популярність миротворчої тематики серед канадців суттєво зросла. Канадський миротворчий контингент брав участь в операціях ООН з підтримки миру в таких країнах, як Конго, Нова Гвінея, Ємен та Кіпр. Канада широко використовувала матеріально технічний потенціал збройних сил та змогла знайти певну нішу у сфері миротворчості у вигляді забезпечення можливостей зв'язку.

У наступні роки Канада стала ключовим учасником миротворчих місій ООН, надсилаючи військових, поліцейських і цивільних спеціалістів у зони конфліктів по всьому світу. Канадські миротворці брали участь у численних операціях, зокрема в Конго на початку 1960-х років, на Кіпрі в 1970-х і 1980-х роках, в країнах колишньої Югославії в 1990-х роках та Руанді. За всю історію миротворчої діяльності Канади більш ніж 125 000 канадських військових та спеціалістів прийняли участь в миротворчих місіях⁶⁰.

Канадські “блакитні шоломи” брали участь у всіх без винятку миротворчих місіях ООН з 1947 по 1992 р. У ряді випадків підрозділи Канади становили основу або значну частину миротворчих сил. У роки “холодної війни” Оттава надала загалом 10% усього миротворчого персоналу ООН, виділяючи з цією метою близько 3,5% загального бюджету міжнародних операцій з підтримки миру (ОПМ)⁶¹. Уряд направляє у гарячі

---

⁵⁹ Peacekeeping 1815 to Today. Ottawa: National Defence, 1995. 668 p. URL: <https://www.canada.ca/content/dam/themes/defence/caf/militaryhistory/dhh/general/book-1995-peacekeeping-1815-today.pdf>

⁶⁰ Carroll M. K. Peacekeeping: Canada's past, but not its present and future? International Journal. 2016. № 71(1), P. 167–176. URL: <http://www.jstor.org/stable/44631172>

⁶¹ Canada's Foreign Policy: Principles and Priorities for the Future. Report of the Special Joint Committee of the Senate and the House of Commons Reviewing Canadian Foreign Policy. November, 1994. P. 16.

точки військовий персонал (для виконання бойових, тилкових та розвідувальних завдань, а також військових спостерігачів), цивільних спеціалістів (з проведення виборів, поліцейських, зв'язківців, членів Червоного Хреста та інших гуманітарних організацій). Канадці успішно працювали і в основних структурах ООН, що займаються ОПМ – Спеціальному комітеті з операцій з підтримки миру та в Департаменті операцій з підтримки миру (ДОПМ)⁶².

Канада нерідко виступала ініціатором ОПМ. Вона була першою країною, яка запропонувала наприкінці 1991 р. ввести сили з підтримки миру до колишньої Югославії (СООНО 1992–1995 рр.)⁶³. Канадці негайно відреагували на військовий переворот на Гаїті у вересні 1991 р., висловившись за багатосторонню операцію під прапором ООН (МООНГ 1993–1996 рр.) та взяли на себе командування нею. Після завершення цієї міжнародної місії Оттава залишила там свій контингент, продовживши його фінансування, а також командування військовослужбовцями і фахівцями ООН, які знаходилися там⁶⁴. Керівництву Канади належала також ініціатива проведення міжнародної гуманітарної акції з надання допомоги руандійським біженцям у Заїрі (*нині – Демократична республіка Конго*)⁶⁵ в жовтні-листопаді 1996 р., яка, щоправда, була швидко завершена через повернення більшості біженців до Руанди.

У зв'язку з останніми зі згаданих подій широку міжнародну популярність здобули дії канадських військових на чолі з генералом

---

⁶² Исраелян Е.В. Миротворчество во внешней политике Канады // Канадский ежегодник. 2013. Вып. 13. С.46.

⁶³ Balkans (1991 – present) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/wars-and-conflicts/caf-operations/balkans>

⁶⁴ The Canadian Armed Forces in Haiti // Government of Canada: official website. URL: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/wars-and-conflicts/caf-operations/haiti>

⁶⁵ The Congo (1960 – present) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/wars-and-conflicts/caf-operations/congo>

Р. Даллером (R. Dallaire) у Руанді (МООНПР, 1993–1996 рр.)⁶⁶. Розпочатий у квітні 1994 р. геноцид представників народності хуту, які прийшли до влади в Руанді, проти етнічної меншості тутсі та поміркованих хуту, забрав сотні тисяч життів. Звернення Р. Даллера до ООН з вимогою збільшення кількості миротворців, не увінчалися успіхом, навпаки, контингент було скорочено. Створення Р. Даллером та підрозділами під його командуванням спеціальних зон безпеки для укриття переслідуваних жителів допомогло врятувати деяку частину населення. Після виходу у відставку Р. Даллер випустив книгу “Рукоштовання з дияволом”⁶⁷, де виклав власні погляди на трагічні події 1994 р. Книга була екранізована і стала справжнім шоком для аудиторії. Руандійський сюжет виявився однією з найсумніших сторінок в історії миротворчості та привернув увагу міжнародної спільноти до нездатності ООН адекватно та оперативно діяти в умовах гуманітарної кризи⁶⁸.

Здійснюючи вагомий внесок у врегулювання конфліктів, Канада спирається на власні інтереси, насамперед, забезпечення національної та глобальної безпеки, можливість отримання дивідендів у канадсько-американських відносинах, підвищення авторитету в світі, розвиток торговельно-економічного співробітництва. Фахівці з питань миротворчості Дж. Кулон та М. Лежуа наводять два приклади, що показують конкретні вигоди від участі Канади в ОПМ:

1) підписання президентом США Л. Джонсоном канадсько-американського автопакту в 1963 р. на досить сприятливих для Канади

---

⁶⁶ Rwanda (1993 – 1996) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/wars-and-conflicts/caf-operations/rwanda>

⁶⁷ Dallaire R. Shake hands with the devil: The failure of humanity in Rwanda. Toronto: Vintage Canada. 2004. 592 p. URL: <https://www.penguinrandomhouse.ca/books/36380/shake-hands-with-the-devil-by-romeo-dallaire/9780679311720>

⁶⁸ Исраелян Е.В. Миротворчество во внешней политике Канады // Канадский ежегодник. 2013. Вып. 13. С.46-47.

умовах було для неї свого роду “заохоченням” за згоду надіслати миротворчий контингент на Кіпр (ВСООНК);

2) рішення Ж. Кретьєна спрямувати канадські “блакитні каски” для врегулювання конфлікту між Ефіопією та Еритреєю (МООНЕЕ, 2000–2008 рр.), прийняте на особисте прохання тодішнього президента Алжиру, голови Організації Африканської Єдності А. Бутефліка також дало відчутні результати. Обсяг канадсько-алжирської торгівлі зріс з 600 млн. дол. у 2000 р. до 4 млрд. дол. у 2007 р.⁶⁹

До 1970-х років. миротворча активність вже почала йти на спад, однією з причин став політичний інцидент 1967 року, коли єгипетський уряд вимагав вивести зі своєї території миротворчий контингент і насамперед канадських миротворців. Не сприяло репутації канадських миротворців звинувачення співробітників комісії контролю у шпигунстві на користь США.

Діяльність політичні організації корінного населення Канади активно виступали на політичній сцені з критикою федерального уряду. Зокрема, політика П'єра Елліота Трюдо, викладена у Білій книзі 1969 р., передбачала скасування будь-яких спеціальних прав корінного населення. Прем'єр-міністр, виходячи зі своїх переконань, виступав проти колективних прав і підтримував забезпечення рівності рахунок захисту індивідуальних прав. Під тиском громадськості влада відмовилася від реалізації культурної та економічної асиміляції корінного населення⁷⁰.

В 1980-х роках ліберальна політика тогочасного прем'єр міністра Канади Б. Малруні реалізувалась в рамках економічного співробітництва з країнами НАФТА (США та Мексикою) та нівелювання економічних та

---

⁶⁹ Coulon J., Liégeois M. Whatever Happened to Peacekeeping? The Future of a Tradition // Canadian Defence & Foreign Affairs Institute Papers. Calgary, January, 2010. P. 50.

⁷⁰ Antokhiv-Skolozdra O., Sholota K. Establishment of basic approaches towards foreign policy of Canada // Scientific Journal of Polonia University. 2023. Vol. 56 (1). P. 301-311. URL: <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/1072>

політичних бар'єрів, що ставали на заваді сталому економічному розвитку Канади. Ближче до кінця свого терміну Б. Малруні підтримував залучення Канади то миротворчої діяльності. Ця позиція може бути обґрунтована необхідністю консолідації суспільства на тлі невдач у врегулюванні конституційної кризи. Політична криза, виникла у Квебеку, вимагав консолідації та політичної стабілізації, що актуалізувало миротворчість як фактор політичного ландшафту Канади. В результаті Канада почала брати участь у більшій кількості миротворчих місій. За період правління Б. Малруні Канада 386 брала участь у 17 миротворчих операціях⁷¹.

У 90-х роках ХХ століття Канаді довелося зіткнутися з сильним економічним спадом пов'язаним з негативними наслідками фінансової кризи в Азії, що продемонстрували вразливість канадської економіки. У цих умовах миротворчість зіграла стабілізаційну роль політичної ситуації та інтеграції канадського суспільства. За влади Ж. Крет'єна було досягнуто пік кількості чинних канадських місій ініційованих Канадою. Зокрема, у часовий період з 1991 р. до 1992 р. чисельність канадських миротворців, задіяних в операціях, збільшилася практично вдвічі. Пік активності посідає 1993 р., саме тоді більш ніж 3336 військовослужбовців брали участь в миротворчих місіях⁷². Щоправда в наступні роки простежується зниження миротворчої активності. Цей факт пояснюється зростанням витрат військового комплексу через велику кількість місій та поступовим зниженням державного фінансування оборони. Така тенденція простежується й на сучасному етапі міжнародних відносин.

Саме наприкінці ХХ століття миротворча діяльність Канади зазнала ключових трансформацій. Насамперед, канадці змінили структуру канадських підрозділів. Якщо в роки холодної війни вони формувалися, як і в інших країнах, в основному з військовослужбовців, то з кінця ХХ

---

⁷¹ Canada and Peacekeeping // The Canadian Encyclopedia. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/peacekeeping>

⁷² Ibid

століття їх серцевиною стають поліцейські частини, що спеціалізуються на проведенні тренінгів у зонах конфліктів. Вперше група канадських поліцейських як частина місії ООН була відправлена до Намібії в 1989 р. І з того часу близько 2500 представників Канадської кінної поліції брали участь у 50 міжнародних операціях із підтримання миру⁷³. Нові моменти у комплектації «блакитних шоломів» відобразили еволюцію підходу Канади до проблем миротворчої діяльності. Варто відзначити, що значу роль у трансформації підходу до миротворчої діяльності Канади відіграли великі втрати серед канадського персоналу в операціях із підтримання миру.

Зміна у підходах до миротворчої діяльності також пов'язана із гучним міжнародним скандалом щодо дій канадських миротворців в Сомалі. У 1993 році двоє канадських десантників, які служили в Сомалі, побили та закатували до смерті місцевого підлітка. Ще десяток канадських солдатів знали про побиття, але не зробили нічого, щоб його зупинити. Скандал викликав резонансне громадське розслідування в Канаді. Це серйозно підірвало репутацію Канади як миротворчого агента, збентежило уряд прем'єр-міністра Ж. Крет'єна та призвело до розформування опального повітряно-десантного полку армії. На міжнародному рівні досвід ООН у Сомалі означав, що вона не бажала рішуче втручатися в наступну кризу: геноцид у Руанді.

У 1994 році в Руанді спалахнули геноцид і етнічні чистки. Попереднього року Канада направила понад 400 військових до Руанди в рамках місії ООН для встановлення стабільності та порядку в маленькій африканській країні. Командував місією канадський генерал Ромео Даллер⁷⁴. Однак миротворці мало що могли зробити для збереження миру

---

⁷³ Badescu Ch. Canada's continuing engagement with United Nations Peace Operations. Canadian Foreign Policy. Spring 2010. P. 46.

⁷⁴ Dallaire R. Shake hands with the devil: The failure of humanity in Rwanda. Toronto: Vintage Canada. 2004. 592 p. URL: <https://www.penguinrandomhouse.ca/books/36380/shake-hands-with-the-devil-by-romeo-dallaire/9780679311720>

чи запобігання геноциду, оскільки їм не дозволялося застосовувати силу. Даллер попросив більше військ і дозволу вжити превентивних дій, але ООН йому відмовила. Досвід Руанди продемонстрував обмеженість можливостей миротворчих сил у таких ситуаціях і неефективність ООН у прийнятті кризових рішень. Захоплення, тортури та вбивство 10 бельгійських миротворців у Руанді ще більше підірвали громадську підтримку миротворчої діяльності. Жахливий досвід, який отримав Даллер під час спроб командувати невеликими миротворчими силами, що перебували в облозі під час геноциду, зробив його відомим у Канаді

У 1996 році Канада стала однією з семи країн, які заснували та направили війська до Багатонаціональної резервної бригади високої готовності для операцій ООН (SHIRBRIG). Створення цієї бригади дозволило ООН швидко направити професійні сили в райони конфлікту. Бригада SHIRBRIG була розгорнута п'ять разів між 2000 і 2006 роками та була під командуванням Канади з 2003 по 2006 рік. Зрештою SHIRBRIG була розформована державами-членами, включаючи Канаду, у 2009 році⁷⁵.

Отже, Л. Б. Пірсон, науковець, дипломат та 14-й прем'єр міністр Канади, став основоположником ідеї миротворчості, як провідного напрямку зовнішньої політики Канади. Саме він зіграв важливу роль у врегулюванні Суецької кризи 1956 року, висунувши ідею залучення сил швидкого реагування ООН до вирішення конфлікту. Миротворча місія ООН, яка була затверджена Радою Безпеки в листопаді 1956 року, складалася з військ з різних країн, включаючи Канаду, і успішно запобігла подальшим військовим діям та стабілізувала ситуацію в регіоні. В 1957 році Л. Б. Пірсон отримав Нобелівську премію миру за внесок у міжнародну миротворчу діяльність.

---

⁷⁵ Marshall T., Panneton D., Foot R. Canada and Peacekeeping. // The Canadian Encyclopedia. 2021. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/peacekeeping>

Розпад біполярної системи вніс свої зміни в світовий порядок та баланс сил на міжнародній арені, змінивши не лише природу, але й методи ведення конфліктів. Поступова еволюція підходів до миротворчої діяльності відображає мінливі глобальні та безпекові виклики сучасних конфліктів. Хоча миротворча діяльність досі залишається ключовим напрямком діяльності Канади закордоном, канадський уряд все більше звертає свою увагу саме на миробудівництво шляхом економічної та соціальної підтримки конфліктних регіонів.

2.2 Доктринальні та законодавчі основи сучасного підходу до миротворчої діяльності у зовнішньо-політичній стратегії Канади

Поступова еволюція підходів до миротворчої діяльності відображає мінливі глобальні та безпекові виклики сучасних конфліктів. Хоча миротворча діяльність досі залишається ключовим напрямком діяльності Канади закордоном, канадський уряд все більше звертає свою увагу саме на миробудівництво шляхом економічної та соціальної підтримки конфліктних регіонів.

Зовнішня політика Канади розвивалася в історії через послідовну участь у підтримці миру, а пізніше була реалізована через різні політики, які започаткували доктрину «Відповідальності за захист (R2P) і безпеку людей»⁷⁶. Однією з перших гуманітарних акцій Канади було спонсорування Міжнародної комісії з питань втручання та державного суверенітету. Мета полягала в тому, щоб узгодити «зобов'язання суверенітету» з гуманітарними імперативами сучасної війни. Концепція R2P представила новий спосіб, який характеризує давнє бажання мінімізувати вплив

---

⁷⁶ Ноголь А. Роль Канади в розвитку концепції "R2P" ("зобов'язання щодо захисту") як інструмента ООН у вирішенні сучасних міжнародних конфліктів // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини. 2016. № 2. С. 134-139.

конфлікту на цивільне населення. Спочатку концепція була розроблена як пряма відповідь на нездатність міжнародної спільноти запобігти геноциду в Руанді та навмисному нападі на цивільне населення в Косово та Сребрениці⁷⁷.

У 2001 році перша доповідь була прийнята як документ ООН. Ця дія змінила дискурс з «права на втручання» на «обов'язок захищати». У рамках нової концепції держави несуть відповідальність за запобігання конфлікту, коли це можливо, потім реагування на порушення прав людини і, нарешті, відновлення спільнот, розірваних війною. Його застосування сьогодні є необхідним у кожній кризі, свідками якої ми є, оскільки елементи конфлікту мають схожі корені та причини.

«Свобода від страху» стала головною темою Порядку денного безпеки людини. Це стратегія розбудови миру, заснована на діях, розроблена колишнім міністром закордонних справ Канади Л. Екворсі. Його включення до зовнішньої політики Канади відповідало відповідним міжнародним зобов'язанням і обов'язку захищати. Ця концепція була підтримана ефективним залученням ООН та її держав-членів до спільної мети зменшення людських страждань, спричинених збройним конфліктом. R2P наполягав на обов'язковій ролі держав. Він запровадив три важливі зміни:

- 1) Зміщення миротворчого дискурсу від права втручання до відповідальності за захист;
- 2) Визнання суверенітету як обов'язку держави захищати своє цивільне населення;

---

⁷⁷ Исраелян Е.В. Миротворчество во внешней политике Канады // Канадский ежегодник. 2013. Вып. 13. С.48/

3) Зосередьтеся на основних обов'язках держав щодо запобігання, реагування та відновлення⁷⁸.

У політиці Оттави у сфері миротворчої діяльності можна назвати три характерні риси⁷⁹. Як і в інших сферах міжнародного життя, насамперед, звертає на себе увагу інтелектуальна спрямованість діяльності, здатність винаходити оригінальні ідеї, підходи та концепції. Міністерство закордонних справ, торгівлі та розвитку Канади проводить низку програм, націлених на підвищення ефективності миротворчих акцій на Африканському континенті, на розробку міжнародних стандартів та рекомендацій щодо удосконалення методів управління та планування, на інтеграцію інтересів жінок, дітей та цивільного населення у пост-конфліктне миробудівництво. Багато результатів досліджень отримали високу оцінку світової спільноти або стали нормами міжнародного права.

Друга особливість політики – її гендерна складова⁸⁰. Доведено, що жінки та чоловіки по-різному розуміють проблеми миру, безпеки та вирішення конфліктів. Облік досвіду кожної з гендерних груп при формуванні підходів до миротворчості дозволяє досягти більш стійких та довгострокових результатів. На думку експертів, існують такі показники ефективності гендерної політики в даній галузі:

- включення гендерного компонента в мандат операцій із підтримання миру;
- участь в операціях консультантів з гендерних питань;

---

⁷⁸ Lucuta G. Canada as a peacemaker in action. *Peace direct*. 2014. URL: <https://www.peaceinsight.org/en/articles/canada-as-a-peacemaker-in-action/?location=&theme=>

⁷⁹ Израелян Е.В. Миротворчество во внешней политике Канады // Канадский ежегодник. 2013. Вып. 13. С.47-48.

⁸⁰ Elsie Initiative for women in peace operations // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_developpement-enjeux_developpement/gender_equality-egalite_des_genres/elsie_initiative-initiative_elsie.aspx?lang=eng

- відповідні тренінги для миротворців;
- взаємодія у ході акцій із жіночими неурядовими організаціями⁸¹.

Канада була першою країною, яка залучила в 1973 р. жінок до виконання операцій із підтримання миру (спочатку як службовці штабних частин або зв'язку), а в 1988 р. – до участі в бойових діях артилерії та піхоти.

Третя особливість пов'язана із формуванням канадських миротворчих контингентів, яка віддзеркалює неординарність загального урядового підходу. Канада, як правило, поступалася за кількісним складом багатьом іншим державам-учасницям місій – канадські підрозділи майже завжди були невеликими за чисельністю. Загальний високий показник чисельності канадських миротворців пояснювався великою кількістю операцій з участю. Їх «козирем» була чудова підготовка та бойовий досвід військовослужбовців, які нерідко обіймали командні посади. Так, у першій міжнародній операції із підтримання миру, здійсненій ООН (ОНВУП 1948 р. на Близькому Сході) і що складалася з 600 осіб, взяли участь всього 4 канадські офіцери. У тому числі був генерал Е. Бернс, призначений начальником штабу; Інші канадці очолили різні комісії з досягнення угоди про перемир'я⁸².

В 2004 році уряд Канади запровадив Програму миротворчих і стабілізаційних операцій (Peace and Stabilization Operations Program)⁸³ — це ініціатива, спрямована на запобігання, контроль та вирішення міжнародних конфліктів і криз.

---

⁸¹ The impact of women peacekeepers on public support for peacekeeping in troop contributing countries, New-York: International peace institute, 2022. 21 p. URL: https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2022/05/IPI-E-RPT-Impact_of_Women_Peacekeepersweb.pdf

⁸² Peace support operations (1954 – present) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/services/defence/caf/militaryhistory/wars-operations/peace-support.html>

⁸³ Peace and Stabilization Operations Program // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/psop.aspx?lang=eng

Програма PSOPs зосереджена на трьох основних сферах:

- запобігання конфліктам і розбудова миру;
- стабілізація нестабільних і постраждалих від конфлікту держав;
- підтримка миротворчих операцій ООН.

Програма надає фінансування та технічну підтримку урядам, громадським та міжнародним організаціям. Однією з ключових цілей програми PSOP є залучення місцевої влади до запобігання конфліктам та розбудови миру. Це включає роботу з місцевими партнерами для усунення основних причин конфлікту.

Зокрема в рамках програми підтримки країн, що потерпають від військових конфліктів у 2021-2022 роках, Канада виділила Малі⁸⁴ понад 119.9 млн доларів для розвитку трьох основних напрямків:

- охорона здоров'я, освіта, в тому числі фінансування програм сексуальної та репродуктивної освіти;
- розвиток віддалених сільських територій та сільського господарства;
- реформування системи влади, демократизація та залучення жінок до системи прийняття рішень.

В рамках двосторонньої співпраці з 2001 по 2021 рік Канада надала Афганістану⁸⁵ близько 3.9 мільярда доларів міжнародної допомоги. Ці кошти підтримали зусилля зі стабілізації, реконструкції, миру та розвитку Афганістану. Завдяки канадській та міжнародній підтримці за останні двадцять років афганці досягли значних успіхів у розвитку демократії, прав

---

⁸⁴ Bergeron J. Qu'en est-il de la politique étrangère canadienne aujourd'hui? Quelle politique étrangère? // Le Nouvelliste, 2022. URL: <https://www.lenouvelliste.ca/2022/03/21/quen-est-il-de-la-politique-etrangere-canadienne-aujourd'hui-quelle-politique-etrangere-a8d755fc8b401ec51270be6e4b50c447/>

⁸⁵ Canada in Afganistan (2001 – 2014) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/services/defence/caf/militaryhistory/wars-operations/afghanistan.html>

людини, освіти та охорони здоров'я⁸⁶. Щоправда захоплення Талібаном влади в Афганістані стало причиною припинення фінансової підтримки афганських державних установ з боку міжнародного співтовариства⁸⁷.

Сучасний підхід до побудови миру, взаємозв'язок між проблемою соціально-економічного розвитку та побудовою мирного демократичного суспільства, що стає запорукою подолання та попередження конфліктів чітко простежується в плані Міністерства закордонних справ Канади (Global Affairs Canada: Departmental Plan 2023-2024)⁸⁸. Автор виділяє чотири основні складові:

1. *Формування правової міжнародної системи, просування демократії, прав людини та принципу сталого розвитку* шляхом поглиблення співробітництва в рамках регіональних та глобальних міжнародних організацій (ООН, НАТО, ОБСЄ, АСЕАН, Міжнародна організація Франкофонії). Саме в першому пункті плану Міністерства наголошується на дотриманні Канадою модернізованому підходу до розвитку світової демократії розширенні можливостей гнучкої підтримки нестабільних країн, що прагнуть до демократичного розвитку. Щодо проблематики прав людини, Міністерство закордонних справ Канади планує розвивати підходи спрямовані на побудову інклюзивного світу, у тому числі спираючись на роботу Коаліції свободи ЗМІ (англ. Media Freedom Coalition) та Коаліції свободи в Інтернеті (англ. Freedom Online Coalition), а також підтримуватиме активістів феміністського руху, активістів 2SLGBTQI+,

---

⁸⁶ Ноголь А. В. Проблема Афганістану у миротворчості Канади // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія. 2015. Вип. 12. С. 233-239

⁸⁷ Bergeron J. Qu'en est-il de la politique étrangère canadienne aujourd'hui? Quelle politique étrangère? // Le Nouvelliste, 2022. URL: <https://www.lenouvelliste.ca/2022/03/21/quen-est-il-de-la-politique-etrangere-canadienne-aujourd'hui-quelle-politique-etrangere-a8d755fc8b401ec51270be6e4b50c447/>

⁸⁸ Global Affairs Canada: Departmental Plan 2023-2024 // Government of Canada: official website. URL: <https://www.international.gc.ca/transparency-transparence/departmental-plan-ministeriel/2023-2024.aspx?lang=eng>

активістів з обмеженими можливостями та правозахисників, що зазнають переслідувань та репресій.

2. *Міжнародна співпраця та захист національних інтересів Канади на міжнародній арені.* Значна увага приділяється питанню побудови добросусідських та партнерських відносин з країнами Співдружності, США, Європейським Союзом, партнерами в Азії, Субсахарській Африці та на близькому Сході; культурна дипломатія;

3. *Підтримка міжнародної торгівлі, залучення канадських експортерів до світового ринку.* Традиційно спеціальним торговим та економічним партнер Канади виступають США? які виступили ініціатором створення економічного союзу з Канадою. США для Канади – основне джерело інвестицій; 3/4 всіх інвестицій у країні посідає американські ТНК. Щоправда в останні роки почала активізуватися торгівля з країнами АТР. Її особливостями є:

- 1) взаємодоповнюючий характер;
- 2) пасивна роль Канади з ініціативою азіатських партнерів;
- 3) специфічною статтею експорту Канади до АТР є зброя як важлива умова виживання високотехнологічних військових виробництв.

Найважливіший для Канади партнер в АТР – Японія (50% експорту, 38% імпорту), причому питома вага сировини та напівфабрикатів вища, ніж у торгівлі з будь-якою іншою країною. Друге місце у товарообігу займає Китай, далі йдуть Південна Корея, Тайвань, Сінгапур, Індонезія, Філіппіни, Малайзія та В'єтнам. Саме на Японії та Гонконгу сьогодні припадає 80% всіх капіталовкладень з АТР до Канади. Головними об'єктами застосування канадських капіталів є Японія, Австралія, Сінгапур та Індонезія.

4. *Подолання гуманітарних та соціальних проблем в конфліктних регіонах та країнах, що розвиваються* шляхом фінансування ключових сфер людського життя (освіта, охорона здоров'я, сільське господарство); захист прав жінок, дітей, людей з інвалідністю та ЛГБТ спільноти.

Програма PSOP також наголошує на важливості гендерної рівності та значущої участі жінок у розбудові миру. Зокрема у 2017 році канадським урядом було започатковано Ініціативу Елсі (The Elsie Initiative for Women in Peace Operations)⁸⁹, яка має на меті залучення більшої кількості жінок до миротворчих операцій ООН та розробку матеріально-технічної бази для країн, що прагнуть гендерної рівноваги серед миротворчого контингенту. Ініціатива Елсі є прикладом феміністського підходу Канади до міжнародного співробітництва та врегулювання конфліктів.

Жінки беруть участь у всіх галузях миротворчої діяльності у складі поліцейського, військового та цивільного персоналу та надають позитивний вплив на навколишнє середовище, в якому проводяться операції з підтримання миру, у тому числі сприяючи посиленню ролі жінок у миробудівництві та забезпечуючи захист прав жінок. За довгі роки існування інституту миротворчості жінки-миротворці довели, що в усіх сферах діяльності з підтримки миру вони здатні виконувати ті ж функції, що й їхні колеги-чоловіки, на тому ж рівні й у таких самих важких умовах. Залучення та утримання жінок-миротворців – це оперативна потреба.⁹⁰

За даними ООН станом на 1993 р. жінки становили 1% дислокованого військового та поліцейського персоналу. У 2019 році з приблизно 95 000 миротворців у складі місій ООН з підтримки миру на частку жінок припадало 4,7% військового та 10,8% поліцейського персоналу.

Хоча ООН заохочує та пропагує направлення жінок до виконання функцій військового та поліцейського персоналу, відповідальність за включення жінок до складу поліцейських та військових контингентів несуть

---

⁸⁹ Elsie Initiative for women in peace operations // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_developpement-enjeux_developpement/gender_equality-egalite_des_genres/elsie_initiative-initiative_elsie.aspx?lang=eng

⁹⁰ Зінкевич І. Роль участі жінок у миротворчих операціях ООН // Міжнародні відносини в умовах глобалізму. 2013. С. 35-41. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/12242351.pdf>

держави-члени. Відділ поліції ООН розпочав реалізацію “Глобальної кампанії” щодо збільшення кількості жінок-поліцейських, задіяних у національних поліцейських службах та у поліцейських операціях ООН усюди у світі. Поставлена мета – до 2028 року частка жінок серед службовців військових контингентів має становити 15%, а серед військових спостерігачів та штабних офіцерів – 25%.⁹¹

У своїй резолюції 1325⁹² Рада Безпеки ООН підкреслила важливість рівноправної участі жінок у всіх зусиллях з підтримки миру, включаючи військові. Необхідність у цьому також підтверджується у директивному документі Департаменту миротворчих операцій та Департаменту оперативної підтримки щодо політики з питань рівності чоловіків і жінок, а також у посібнику з впровадження гендерної перспективи у роботу військового персоналу ООН (2010 рік)

Крім того, Канада вжила заходів для забезпечення захисту прав жінок у конфліктних ситуаціях. Уряд підтримує ініціативи, спрямовані на запобігання та реагування на сексуальне та гендерне насильство під час конфліктів, і виступає за включення положень, що стосуються прав жінок, до мирних угод.

В 2017 році за ініціативи канадського уряду було створено Ванкуверські принципи⁹³ що містять собі основні положення про захист дітей під час збройних конфліктів та заборону на використання дітей у військових цілях. Головним завданням цього документу є створення правил

---

⁹¹Women in peacekeeping // United Nations Peacekeeping: official website. URL: <https://peacekeeping.un.org/en/women-peacekeeping>

⁹² Resolution 1325 (2000) // United Nations: Security Council. URL: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SC_ResolutionWomenPeaceSecurity_SRES1325%282000%29%28english_0.pdf

⁹³ The Vancouver Principles // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/human_rights-droits_homme/principles-vancouver-principes.aspx?lang=eng

та відповідного законодавства про поводження з дітьми, що стали жертвами війни, тероризму, наркотрафіку та безпосередньо використовуються у військових конфліктах в якості комбатант. Ванкуверські принципи були підписані 55 країнами. З них 26 країн пообіцяли збільшити кількість жінок-військовослужбовців у миротворчих контингентах⁹⁴.

Зрушення у структурі миротворчості знайшло відображення у новому механізмі, створеному в рамках МЗСМТ, який відповідає за розміщення канадських поліцейських за кордоном. У розробку його політики та практичну діяльність залучено, крім МЗСМТ, ще одне міністерство (Міністерство громадської безпеки Public Safety Canada) та два федеральні агенції (КАМР і Королівська кінна поліція), що говорить про значення, яке надається урядом, його роботі. Зазначені особливості дозволяють Канаді залишатися одним із важливих гравців у процесі розробки теорії, методології, обміну ресурсами з питань врегулювання конфліктів, а також формування та підготовки відповідних підрозділів⁹⁵.

Отже, більш ніж піввікова історія миротворчості показала, що ООН не змогла повністю реалізувати свій потенціал мирного вирішення конфліктів. Незважаючи на те, що в ході деяких операцій були певні успіхи, кінцевої мети – політичного врегулювання – в більшості випадків так і не було досягнуто. Інтенсивність і зростаюча кількість внутрішньодержавних конфліктів після закінчення «холодної війни», зміна їх характеру, розпливчастий мандат «блакитних шоломів», необхідність у ряді випадків виконання ними нетрадиційних завдань, збільшення втрат серед персоналу ОПМ, труднощі організаційного і все це спонукало членів міжнародної спільноти шукати нові рішення у сфері забезпечення миру. Процеси та події,

---

⁹⁴ The impact of women peacekeepers on public support for peacekeeping in troop contributing countries, New-York: International peace institute, 2022. 21 p. URL: https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2022/05/IPI-E-RPT-Impact_of_Women_Peacekeepersweb.pdf

⁹⁵ Исраелян Е.В. Миротворчество во внешней политике Канады // Канадский ежегодник. 2013. Вып. 13. С.49.

що відбувалися після закінчення холодної війни, спонукали керівництва низки країн, у тому числі Канади, запровадити корективи у миротворчу діяльність своїх країн.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КАНАДИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

3.1. Участь Канади в миротворчому процесі в постбіполярну добу

Участь Канади у зміцненні міжнародної безпеки традиційно здійснюється двома шляхами: участю її збройних сил у миротворчих операціях та її членством у НАТО⁹⁶.

Після закінчення холодної війни знизився і фактор НАТО у військовій політиці Канади. До кінця 1994 року канадські війська було повністю виведено з Європи. Як і раніше, залишаючись у блоці, Канада зберегла за собою мінімальні зобов'язання:

- надавати один бойовий корабель для постійного військово-морського угруповання НАТО;
- направляти персонал для обслуговування системи раннього повітряного попередження НАТО та для роботи в штаб-квартирах блоку;
- готовність робити внесок в інфраструктуру НАТО.

Пошук нової ролі канадських збройних сил на світовій арені відбувався під впливом двох процесів: участі Канади у військових діях в Афганістані та розробки концепції «безпеки особи»⁹⁷. Афганістан став головним військовим фронтом Канади у нову епоху. Вже в січні 2002 року в

---

⁹⁶ Canada and NATO // NATO: official website. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_161511.htm

⁹⁷ Федуняк С. Безпекова політика Канади після завершення «холодної війни»: нові виклики XXI століття // Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2022. С. 51-52.

цю країну було направлено 750 канадських військовослужбовців, які діяли у складі 187-ї бригади Збройних сил США протягом шести місяців⁹⁸.

Виклики та уроки Боснії, Сомалі та Руанди, де було небагато або зовсім не залишалось підтримувати мир, зіпсували ставлення канадців до миротворчої діяльності. З 2001 по 2014 рік велика частина зовнішньої політики Канади та військових зусиль були спрямовані не на миротворчу діяльність, а на війну в Афганістані⁹⁹. Водночас Канада номінально брала участь у кількох місіях ООН, надсилаючи війська та/або поліцейських до Ефіопії та Еритреї, Ліберії, Кот-д'Івуару та Судану. У кожному разі лише кілька канадських військових і поліцейських радників були відправлені за кордон¹⁰⁰.

Боротьба Оттави з міжнародним тероризмом будується з урахуванням досвіду набутого під час операції «Афіна»¹⁰¹. У рамках цієї операції з серпня 2003 року в Афганістані знаходяться канадські військовослужбовці, які входять до складу Міжнародних сил сприяння безпеці - багатонаціональних сил під командуванням НАТО, розгорнутих за мандатом ООН в Афганістані з метою сприяння стабілізації ситуації в країні та створення всіх необхідних умов для нормального функціонування уряду Афганістану та різних міжнародних організацій. Іноді канадські війська становили дуже значну частину сил НАТО в Афганістані. Так, у 2003-2004 роках на канадський

---

⁹⁸ Canada in Afganistan (2001 – 2014) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/services/defence/caf/militaryhistory/wars-operations/afghanistan.html>

⁹⁹ The Canadian Armed Forces in Afganistan // Government of Canada: official website. URL: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/history/canadian-armed-forces/afghanista>

¹⁰⁰ Marshall T., Panneton D., Foot R. Canada and Peacekeeping. The Canadian Encyclopedia. 2021. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/peacekeeping>

¹⁰¹ Operation ATHENA // Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/recently-completed/operation-athena.html>

контингент припадало майже 40% усіх сил МССБ (1900 із 5200 військовослужбовців). На початку 2006 року кількість канадських збройних сил в Афганістані зросла до 2300.

Операція «Афіна» була вкладом канадських збройних сил у Міжнародні сили сприяння безпеці (ISAF) в Афганістані¹⁰². Операція була поділена на два етапи: перший проходив з липня 2003 р. по липень 2005 р. у регіоні Кабул, а другий – з серпня 2005 р. по грудень 2011 р. у Кандагарі площу. Основна мета операції полягала у покращенні безпеки та управління Афганістаном. Операція «Афіна» в Кандагарі стала найтривалішим бойовим завданням в історії канадських збройних сил. З більш ніж 40 000 канадських військових частин, які в якийсь момент увійшли до країни - часто кілька разів – ця операція є найбільшим військовим розгортанням канадських збройних сил з часів Другої світової війни¹⁰³.

Операція «Афіна» полягала в тому, щоб допомогти афганському уряду в забезпеченні, щоб допомогти йому краще керувати в більш стабільному середовищі. Її мета полягала в тому, щоб розмістити 5300 канадських солдатів в Афганістані в рамках коаліції приблизно з сорока країн. У цьому контексті МССБ відповідали за боротьбу з повстанцями і в більш широкому розумінні. масштаб, також відповідав за розробку та підтримку безпеки; Канада була за кількістю військ, наданих Афганістаном, США, Сполученого Королівства, Франції та Німеччини.

Досвід, здобутий в Афганістані, змусив канадський уряд остаточно відмовитися від старої концепції миротворчості. Виступаючи в Університеті МакГілла в лютому 2005 року, міністр національної оборони У. Грехем

---

¹⁰² Судак І. І. Стратегічні пріоритети безпекової політики Канади на прикладі військової операції в Афганістані // Проблеми міжнародних відносин. 2014. Вип. 9. С. 92-110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pmv_2014_9_8

¹⁰³ Operation ATHENA // Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/recently-completed/operation-athena.html>

зауважив: «Традиційна миротворчість, яка передбачає розміщення легкоозброєних спостерігачів на лінії припинення вогню, залишилася в минулому. Нинішні військові операції є складнішими, небезпечнішими та відповідальнішими, зберігається висока напруженість і немає миру, який можна підтримувати».¹⁰⁴

Такі операції отримали найменування «війни у трьох кварталах». Передбачається, що канадські збройні сили вестиме бойові дії з бунтівниками в одній частині міста, здійснюватимуть стабілізаційні операції в іншій частині та надаватиме гуманітарну допомогу та відновлюватиме зруйноване у третьому кварталі того ж міста. Ці нові миротворчі операції, які приносять дедалі менше слави і забирають дедалі більше крові (за один лише 2006 р. Канада втратила вбитими в Афганістані 36 військовослужбовців, змусили Канаду попередити, що вона більш вибірково підходитиме до відправлення своїх військ за кордон¹⁰⁵.

У ХХІ ст. Канада стає перед необхідністю перебудови своєї зовнішньої політики, що сповна не відповідала новим міжнародним реаліям. Хоча «великий розрив» у позиціонуванні Канади на міжнародній арені передусім пов'язують із діяльністю С. Гарпера, проте тенденції щодо переорієнтації зовнішньополітичного курсу були помітні раніше¹⁰⁶. Зокрема, перші кроки у цьому напрямі здійснив прем'єр-міністр П. Мартен, який стверджував про застарілість старих підходів і вказував, що хоча Канада і погоджується з необхідністю ухвалення спільних рішень, проте, в

---

¹⁰⁴ McGill's 'Canada in the World' conference examines country's global standing // McGill: Newsroom Institutional Communications. URL: <https://www.mcgill.ca/newsroom/channels/news/oh-canadaour-true-international-land-14278>

¹⁰⁵ Canada in Afganistan (2001 – 2014) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/services/defence/caf/militaryhistory/wars-operations/afghanistan.html>

¹⁰⁶ Cooper A. F. La politique étrangère du Canada après le 11 septembre: une analyse préliminaire // *Études internationales*, Vol. 33, № 4, 2002, p. 633. URL: <https://www.erudit.org/fr/revues/ei/2002-v33-n4-ei531/006659ar/>

умовах, коли міжнародні інституції неспроможні впоратися зі своїми завданнями, слід бути готовими діяти самостійно. Його наступник консерватор С. Гарпер більш активно долучився до перегляду канадської зовнішньої політики.

На думку Р. Калитчака та О. Антохів-Скологдри, вже у під час його першого прем'єрства 2006–2011 рр. спостерігається поступове домінування реалізму у зовнішній політиці. Однак не доречно твердити про її кардинальну трансформацію. Найбільш помітною ознакою змін стає втрата канадським урядом зацікавлення мультилатералізмом, що стало логічним продовженням тих трендів, які були ініційовані його попередником¹⁰⁷. Гарпер лише чіткіше їх артикулював, зазначивши, що попередній курс – це «стратегія слабкої нації». Іншими словами, незважаючи на різні оцінки, слід визнати, що у період 2006–2011 рр. реалізм Гарпера був значною мірою риторичним¹⁰⁸. П

Після перемоги на виборах 2011 р. і формування сталої більшості у парламенті його зовнішньополітична риторика набула більшої категоричності, а кроки на міжнародній арені стали демонстративнішими. Характерним для уряду Гарпера є відсутність ініціативності щодо активного поширення власних цінностей та відстоювання своїх переконань у рамках багатосторонньої співпраці. Домінує погляд, що міжнародні інституції не відіграють конструктивної ролі у міжнародних відносинах, а Канада повинна самостійно зміцнити власну значимість. Тому невиправдано скеровувати власні ресурси чи зосереджувати надмірну увагу на діяльність міжнародних організацій. Своєрідний канадський антикосмополітизм – негативне ставлення до міжнародних багатосторонніх інститутів стає

---

¹⁰⁷ Калитчак Р. Г., Антохів-Скологдра О. М. Теоретичні аспекти позиціонування Канади на міжнародній арені // Гілея: науковий вісник. 2015. Вип. 101. С. 521.

¹⁰⁸ Jefferes D. Responsibility, Nostalgia, and the Mythology of Canada as a Peacekeeper. // University of Toronto Press. 2009. Vol 78 (2). URL: <https://utpjournals.press/doi/citedby/10.3138/utq.78.2.709?role=tab>

однією з ключових рис зовнішньої політики Канади за адміністрації С. Гарпера¹⁰⁹.

Зауважимо, що уряд Гарпера обґрунтовував зміни у зовнішній політиці потребою переосмислити місце Канади у світі та її відносин з іншими державами. Поступово чіткіше проявляються сучасні домінанти канадської дипломатії: моральна непохитність і приналежність до західного цивілізації; лояльність до південного сусіда; прихильність до британської корони; зміцнення військової ідентичності і збільшення оборонного бюджету; підтримка нафтовидобувного сектору; перегляд політики щодо захисту навколишнього середовища; зміна у ставленні до багатосторонніх інституцій.

Після приходу до влади в Канаді в 2015 р. ліберального уряду на чолі з Джастіном Трюдо відбувається перегляд миротворчої діяльності під егідою ООН¹¹⁰. У своїй першій промові на засіданні Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй Джастін Трюдо зазначив те, що ліберальний уряд перегляне зовнішньополітичну діяльність держави для досягнення прогресивного світового лідерства з політикою відкритих кордонів, вільною торгівлею та гендерною рівністю. Прем'єр-міністр Канади закликав до активнішої глобальної участі у світових процесах, а також звернувся до представників урядів виступити проти зростаючої ксенофобії і протекціонізму, які присутні в північноамериканській і європейській політиці. «Ми маємо зосередитися на тому, що нас об'єднує, а не на тому, що розділяє. Ми вважаємо, що повинні протистояти викликам з чітким планом, щоб розуміти першопричини проблем»¹¹¹.

---

¹⁰⁹ Там само.

¹¹⁰ Ноголь А. В. Участь Канади у миротворчій діяльності ООН : дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04; Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2017. С. 164.

¹¹¹ Standish R. Can Justin Trudeau Use the U.N. to Rebrand Canadian Foreign Policy? // Foreign Policy. URL: <http://foreignpolicy.com/2016/09/20/can-justin-trudeau-use-the-u-n-to-rebrand-canadian-foreign-policy-unga-obama/>

Дж. Трюдо відстоював багатосторонні інститути, такі як Організація Об'єднаних Націй і акцентував на економічних вигодах від глобалізації, закликаючи вирішувати питання зміни клімату, кризи пов'язаної з притоком біженців, а також сприяти підтриманню миру і миробудівництву в усьому світі. У серпні 2016 року Оттава також пообіцяла надати 600 військовослужбовців і 450 мільйонів доларів для операцій з підтримання миру під егідою ООН¹¹². Новий уряд загалом використовує конструктивістські ідеї, акцентуючи на тому, що система міжнародних відносин знаходиться в постійному русі та розвивається, – головне правильно направити діяльність країн та інших акторів. Зважаючи на це, Трюдо та його соратник Стефан Діон «запустили» в дію нову доктрину – «Відповідальне переконання» («Responsible conviction»)¹¹³.

Джастін Трюдо і Стефан Діон вирішили, перш за все, забезпечити для держави лідерство та інновації та відігравати роль посередника, адже посередництво раніше було відмінною рисою цієї країни, що в майбутньому сприятиме реалізації національних інтересів. Тяжіння Канади до прагматичної і плюралістичної політики, ймовірно, стане доцільним, зважаючи на зростання екстремізму в усьому світі, тому вкрай необхідні позитивні приклади багатокультурності та толерантності¹¹⁴.

Небезпечна геополітична ситуація в Україні та на Близькому Сході, потреба у багатосторонній співпраці в галузі глобальної охорони здоров'я,

---

¹¹² Jerke M. The Trudeau Doctrine: Breaking the Mould? // Australian Institute of International Affairs. URL: http://www.internationalaffairs.org.au/australian_outlook/the-trudeau-doctrine-breaking-the-mould/

¹¹³ Dion S. Responsible conviction, explained // The Hill Times. URL: <http://www.embassynews.ca/on-the-record/2016/03/30/responsible-conviction-explained/48430>

¹¹⁴ Descheyer R. Politique étrangère canadienne : la «conviction responsable» de Justin Trudeau. De l'idéologie au pragmatisme? Paris: Institut français des relations internationales, 2016. 352 p. URL: <https://www.cairn.info/un-monde-de-ruptures--9782100745562.htm>

економічні та екологічні проблеми означають, що роль Канади як дипломата і медіатора зараз є необхідною.

Як підкреслює А. Ноголь, з початку кризи в Україні в листопаді 2013 року, Канада відіграла важливу роль у підтримці міжнародною спільнотою українців – спочатку в їхній боротьбі за демократію і реформування суспільства, а потім в їхніх зусиллях чинити опір російській військовій агресії, включаючи незаконну окупацію Криму. Канада наклала санкції проти більш ніж 210 російських і українських громадян, підприємств, і надала більш ніж 500 спостерігачів, з метою контролю за президентськими виборами в травні та парламентськими виборами в жовтні 2014 року. Колишній прем'єр-міністр Стівен Гарпер також оголосив про більш ніж 220 млн. дол. допомоги Україні для того, щоб стабілізувати свою економіку і сприяти економічному розвитку. Інші внески включають допомогу Україні через Глобальний фонд миру та безпеки, який надав нелетальну зброю і спеціальне обладнання для військових служб України, захисні жилети, аптечки, намети і спальні мішки. Під час і після «Революції Гідності». Оттава прискорила й істотно збільшила підтримку Україні на розвиток демократії та сталого економічного розвитку¹¹⁵.

Можна стверджувати, що форма зовнішньої політики Канади змінилася і продовжує модифікуватися. У виборчій кампанії ліберали обіцяли вивести багатоцільові винищувачі CF-18s з міжнародної коаліції по боротьбі з ІДІЛ і замість цього зосередитися на «сильних сторонах Канади», тобто на миротворчості і дипломатії¹¹⁶. Внесок Канади у здійснення повітряної місії у Сирії був незначним, однак, сама орієнтація на силу, а не дипломатію, радше, ознака попереднього уряду консерваторів. При цьому ліберали збільшили втричі число військових інструкторів, більш ніж в два

---

¹¹⁵ Ноголь А. В. Участь Канади у миротворчій діяльності ООН : дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04; Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2017. С. 165.

¹¹⁶ Trudeau promised to stop bombing IS. He needs to explain why. URL: <http://www.theglobeandmail.com/opinion/editorials/dropping-things-from-iraqi-and-syrian-skies/article26916174>

рази – військовослужбовців, а також підсилили гуманітарний внесок у місії ООН. Причина припинення кампанії повітряного ураження, скоріш за все, в політиці: це була передвиборча обіцянка, і ліберали хотіли виконати її. Менш помітною є робота, яка проводиться з метою вдосконалення дипломатичної служби Канади і намагання вдосконалити місії під координуванням Організації Об'єднаних Націй та інших багатосторонніх організацій. Звичайно, зміна форми міжнародного іміджу Канади є пріоритетним пунктом для цього уряду. На наступний день після виборів 2015 року, Джастін Трюдо зробив чітку заяву: «Для друзів цієї країни по всьому світі – багато хто з вас стурбований тим, що Канада втратила свій конструктивний голос в світі за останні 10 років. У мене є просте повідомлення від імені 35-ти мільйонів канадців: «Ми повернулися»¹¹⁷.

Концепція «безпеки особистості» спочатку була дітищем канадського МЗС¹¹⁸. Призначений 1996 року міністром закордонних справ Л.Ексуорсі за п'ять років своєї роботи зробив її чи не найважливішим елементом зовнішньої політики країни. Основна ідея цієї концепції полягала в тому, що міжнародне співтовариство має змістити акценти із забезпечення безпеки держави на безпеку особистості. Як зазначалося у підсумковому документі з цього питання канадського зовнішньополітичного відомства, «ані законодавство, ані навіть суверенітет не можуть бути виправданням при злочинах проти особистості»¹¹⁹.

Військова операція НАТО в Косово в 1999 році виявила, однак, слабе місце цієї концепції – не було зрозуміло, коли міжнародне співтовариство

---

¹¹⁷ Open Letter Welcoming Justin Trudeau // The Canadian Peace Initiative. URL: <http://canadianpeaceinitiative.ca/news/open-letter-welcome-j-trudeau/>

¹¹⁸ Жигір А. В., Трофименко А. В. Становлення концепції «безпеки особи» як основи зовнішньої політики Канади // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2018. Вип. 22-23. С. 186-187.

¹¹⁹Canada / R2P Concept // The Canadian Encyclopedia. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/canada-and-the-responsibility-to-protect-r2p>

має право на втручання у внутрішні справи інших країн. Проблему зазначив Генеральний секретар ООН Кофі Аннан: «Якщо гуманітарна інтервенція є неприйнятним порушенням суверенітету, як у такому разі реагувати на події в Руанді та Сребрениці – масових та систематичних порушеннях прав людини, що зневажають загальнолюдські норми».

У відповідь на заклик Генерального секретаря канадський уряд та низка великих міжнародних фондів оголосили на Генеральній Асамблеї ООН у вересні 2000 року про створення Міжнародної комісії з інтервенції та суверенітету. Підсумком роботи комісії стала доповідь «Обов'язок захищати»¹²⁰.

Доповідь пропонував розглядати суверенітет не як абсолютну, бо як відносну величину. Як зазначалося в документі, «якщо населення зазнає серйозних лих у результаті громадянської війни, нападів повстанців, масових репресій або недієздатності держави і держава не готова або не здатна зупинити або змінити ситуацію, тоді принцип невтручання у внутрішні справи держави поступається місцем міжнародній відповідальності забезпечити захист хворому населенню»¹²¹.

Зміщення акценту «безпеки особи» на «обов'язок захищати» мало безпосереднє відношення до канадських збройних сил. Стрижнем військової концепції Канади було використання військової сили. Тому цілком логічно, що «недієздатні держави» не просто були названі Білою книгою серед нових загроз для країни поряд з міжнародним тероризмом та

---

¹²⁰ Ноголь А. Роль Канади в розвитку концепції "R2P" ("зобов'язання щодо захисту") як інструмента ООН у вирішенні сучасних міжнародних конфліктів // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини. 2016. № 2. С. 136.

¹²¹ Canada / R2P Concept / Approach. URL: <http://humansecuritycourse.info/module-1-the-concept-of-human-security/canada-and-r2p-approach/>

поширенням зброї масового знищення (ЗМЗ), але виділені саме як головна загроза¹²².

До таких держав військове керівництво Канади відносило країни, «уряди яких не здатні здійснювати політичну владу, забезпечувати безпеку та задовольняти мінімально необхідні потреби населення». Як зазначала Біла книга, «допомагаючи встановленню стабільності в цих країнах, ми не допустимо розростання загроз і позбавимо терористів підтримки. У свою чергу це допоможе зменшити ймовірність того, що терористи досягнуть наших берегів і загрожуватимуть канадцям безпосередньо»¹²³.

Багатопрофільна комплексна місія Організації Об'єднаних Націй зі стабілізації в Малі (МІНУСМА) була започаткована резолюцією 2100 Ради Безпеки від 25 квітня 2013 року з метою підтримки політичних процесів у цій країні та виконання низки завдань із забезпечення безпеки.

Миротворці з Канади перебували в Малі із серпня 2018 року. Збройний конфлікт у цій африканській країні між урядовими військами та бойовиками різних угруповань розгорівся на початку 2012 року¹²⁴. Багато в чому він був спровокований загостренням ситуації в Лівії після повалення Муаммара Каддафі.

Місії було запропоновано надавати підтримку перехідній владі Малі у стабілізації становища в країні та здійсненні «дорожньої карти» перехідного періоду, приділяючи основну увагу великим населеним пунктам та лініям комунікацій, захисту цивільного населення, дотримання прав людини, створення умов для надання гуманітарної допомоги та повернення

---

¹²² Жигір А. В., Трофименко А. В. Становлення концепції «безпеки особи» як основи зовнішньої політики Канади // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2018. Вип. 22-23. С. 187.

¹²³ Canada / R2P Concept // The Canadian Encyclopedia. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/canada-and-the-responsibility-to-protect-r2p>

¹²⁴ Canada and Peacekeeping // The Canadian Encyclopedia. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/peacekeeping>

переміщених , відновлення державної влади та підготовки до вільних, всеосяжних та мирних виборів.

З червня 2018 року члени збройних сил і поліції Канади підтримували Багатовимірну інтегровану стабілізаційну місію ООН у Малі (MINUSMA). Після повстання та державного перевороту в 2012 році країна постраждала від насильства та нестабільності. Основною роллю Канади було забезпечення медичної евакуації сил ООН по повітрю. Канадська повітряна оперативна група - три вертольоти CH 147-F Chinook, п'ять гелікоптерів CH 146 Griffon і близько 250 осіб – також може надати допомогу в інших операціях MINUSMA, включаючи швидке розгортання сил ООН у Малі та транспортування постачання. У серпні 2019 року канадські військово-повітряні сили вийшли з Малі. Контингент поліцейських і штабних офіцерів залишається залученим до MINUSMA¹²⁵.

З січня 2019 року Канада направляє поліцейських до Малі для підтримки виконання Угоди про мир і примирення в Малі та реформування служб безпеки Малі. Розгортання відбувається за допомогою Canadian Police Arrangement , партнерства між Global Affairs Canada, Королівською канадською кінною поліцією та громадською безпекою Канади. Канадська поліція надає поради та керівництво з таких питань, як громадська поліція, права людини та гендерна рівність. Офіцери канадської поліції служать у MINUSMA, а деякі служили та розгорталися в рамках програми Європейського Союзу з розбудови цивільного потенціалу EUCAP Sahel Mali . Наразі в рамках місії EUCAP Sahel Mali немає офіцерів поліції¹²⁶.

Як відзначає канадський науковець В. Дорн, який активно критикує уряд Канади за невиконання обіцянок про підтримання миру та стабільності в усьому світі, вказує, що після виходу з місії в Малі в 1919 році внесок

---

¹²⁵ Canada and Peacekeeping // The Canadian Encyclopedia. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/peacekeeping>

¹²⁶ Canada's engagement in Mali. Government of Canada. URL: <https://www.international.gc.ca/country-pays/mali/relations.aspx?lang=eng>

канадського персоналу в миротворчі операції впав до рекордно низького рівня. Дослідник відзначає, що «уряд Канади *не* виконує своїх обіцянок щодо відновлення миротворчої діяльності ООН¹²⁷.

У 2020 році показник участі досяг найнижчого рівня особового складу з моменту створення перших миротворчих сил у 1956 році. Протягом одного року в 2018-2019 рр. внесок військово-повітряних сил у Малі був значним і цінувався всесвітньою організацією, але він тривав лише один рік. У 2019 році було створено новий засіб авіаційної допомоги між місіями, що також похвально, але це лише один тактичний літак С-130 для обслуговування ООН у середньому п'ять днів на місяць. У той час як військово-повітряні сили зазнали підсилення під час уряду Трюдо, канадська армія – ні. Вона не проводила ротацію військ у миротворчі операції ООН з минулого століття. Крім того, у 1990-х роках канадська армія надала дев'ять військових керівників місій ООН, але з того часу жодного. Канада значно відстає від свого внеску в минулому та від десятків інших країн з точки зору чисельності, лідерства та труднощів. Канада ще не відновила участь у миротворчих операціях ООН, як неодноразово обіцяла з 2015 року. Уряд Трюдо надає менше миротворців, ніж уряд Гарпера: приблизно на 50% менше, в середньому за відповідний час перебування на посаді»¹²⁸.

3.2 Сучасний тенденції та перспективи розвитку миротворчої діяльності як провідного напрямку зовнішньої політики Канади

У рамках ООН, у політичних та наукових колах низки країн почався перегляд доктринальних засад миротворчої діяльності. В роки «холодної війни» миротворча діяльність, перш за все, мала на меті зниження гостроти конфлікту та передбачала розведення ворогуючих сторін, спостереження та

---

¹²⁷ Dorn W. Tracking the promises: Canada's Contributions to UN Peacekeeping. Walterdorn.net. 30 April 2023. URL: <https://www.walterdorn.net/256>

¹²⁸ Ibid

контроль за припинення вогню. Вчені та науковці-міжнародники прийшли до висновку, що ключові правила реалізації миротворчої діяльності, що застосовуються в роки «холодної війни» були з наявною мірою переоцінені¹²⁹.

1. Згода ворогуючих сторін на розміщення військ ООН;
2. Нейтралітет «блакитних касок» стосовно конфліктуючим;
3. Відмова від використання зброї, крім двох випадків — самооборони та захисту мандата операції.

Саме вищезазначені причини лягли в основу сучасних тенденцій та підходів Канади до побудови миротворчої політики. Виділимо три основні фактори, що надали безпосередній вплив на формування підходу Оттави до проблем миротворчості на сучасному етапі міжнародних відносин.

Однією з наймасштабніших змін, що відбулися у миротворчій діяльності ООН за 70 років її існування, є все більш комплексний характер операцій ООН з підтримки миру. Військові миротворці ООН часто змушені діяти у недружній та небезпечній обстановці у віддалених районах, де вони стикаються з безпрецедентним масштабом проблем, особливо під час захисту громадянського населення, наражаючи на асиметричні загрози¹³⁰. Докладніша інформація про те, як змінюється миротворча діяльність ООН з метою вирішення цих сучасних проблем.

Насамперед, практика делегування повноважень, що поширилася, з проведення ОПМ регіональним організаціям сприяла зниженню інтересу багатьох західних країн, включаючи Канаду, до місій під егідою ООН. Перевага, яку вони віддають операціям під командуванням НАТО, у тому числі гібридним, пояснюється прагненням брати участь у акціях разом із

---

¹²⁹ Исраелян Е. В. Канада в ООН: достижения и проблемы // США & Канада: экономика, политика, культура. 2020. № 9. С. 5-6. URL: <https://ras.jes.su/usa-canada/s268667300010962-8-1>

¹³⁰ Borda J. War and Peacekeeping. Oakville: Rubicon Publishing, 2016. 52 p. URL: <https://donnaward.ca/product/war-and-peacekeeping/>

традиційними союзниками, які мають подібні військово-політичні цілі, до того ж добре озброєні і мають необхідний досвід ведення бойових дій¹³¹.

Крім того, до уваги бралися фінансові міркування. Швидкі темпи зростання витрат на утримання «блакитних касок» (з 2001 по 2010 р. — більш ніж утричі) робили миротворчість ще менш привабливою для керівництва розвинених країн, особливо в умовах глобальної фінансово-економічної кризи 2008—2009 років. Результатом стали кардинальні зміни у складі підрозділів ОПМ. На відміну від «золотого століття» миротворчості, коли їхній основний кістяк формувався з військовослужбовців західних держав, тепер головними постачальниками військ стали країни, що розвиваються¹³².

Справа в тому, що сучасний розмір грошового утримання «блакитних касок» недостатній для персоналу західних країн через високу вартості його послуг та великих витрат на його перекидання до зон конфліктів. У той же час ця платня багаторазово перевищує фінансові норми країн, що розвиваються, а тому розміщення контингентів не тільки дозволяє цим державам підняти свій міжнародний престиж, але й допомагає отримати значну фінансову компенсацію. Наприклад, за надання свого контингенту в місіях ООН у Лівані та в Камбоджі у 1992—1993 роках, уряд Гани отримав компенсацію у розмірі 25 млн. дол. США, що становило понад половину її військового бюджету. Останнім часом у десятку основних відправників підрозділів для місій ООН увійшли: Бангладеш, Пакистан, Індія, Ефіопія, Нігерія, Єгипет, Руанда, Йорданія, Непал та Гана. На думку експертів, таке

---

¹³¹ Jung K. Of Peace and Power: Promoting Canadian interest through peacekeeping. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2009. 138 p. URL: <https://worldcat.org/title/1023276835>

¹³² Тимофеев В. В. Экономические факторы участия Канады в миротворческих миссиях ООН: дис. ... канд. пол. наук: 5.5.4 // Санкт-Петербургский государственный университет. Санкт-Петербург, 2022. 419 с. URL: https://disser.spbu.ru/files/2022/disser_timofeev_vladimir.pdf

перегрупування держав-постачальників міжнародних військ на користь держав, що розвиваються, буде у найближчі роки продовжуватиметься¹³³.

У ході широких політичних, наукових та суспільних дискусій 1990-х – початку 2000-х років Оттава була розроблена нова концепція миротворчості¹³⁴. Її першим ключовим принципом є суворі вибірковість у підході до участі Канади в ОПМ, заснована на обліку національних інтересів країни. Відповідно до загальної установки були сформульовані і критерії надання канадських "блакитних касок"¹³⁵. Передбачалося враховувати наступні моменти:

- реалістичність мандата операцій;
- можливість співпраці учасників конфлікту щодо його врегулювання;
- готовність інших держав-членів ООН зробити свій внесок у ці заходи;
- перспективу здійснення ефективного командування ООН із чітко визначеними повноваженнями, планом та строками закінчення ОПМ;
- наявність фінансової та тилової бази.

Планувалося також брати до уваги ступінь складності операції (потенційний ризик для військовослужбовців, серйозність та глибину кризової ситуації), ймовірність врегулювання конфлікту, відповідність завдань даної місії іншим зобов'язанням канадських збройних сил.

Другий елемент концепції — перенесення центру тяжіння у миротворчості операцій з підтримки миру на превентивну дипломатію та постконфліктне миробудівництво. Логіка міркувань прихильників прийняття. Ця установка зводилася до наступного: тільки стійкий розвиток держав, що вийшли з конфлікту або перебувають на його межі, може

---

¹³³ La renaissance du maintien de la paix et des opérations de paix // *Revue militaire canadienne*, Vol. 16, 2016.

¹³⁴ Jung K. *Of Peace and Power: Promoting Canadian interest through peacekeeping*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2009. 138 p. URL: <https://worldcat.org/title/1023276835>

¹³⁵ Meharg S. J. *Realistic Peacekeeping Options for Canada*. Calgary: Canadian Global Affairs Institute, 2016. 11 p. URL: https://www.cgai.ca/realistic_peacekeeping_options_for_canada

забезпечити гарантії збереження миру. Незважаючи на еволюцію ОПМ у 1980—1990-і роки та вимушене виконання ними різноманітних, у тому числі невоєнних функцій, основні завдання «блакитних касок» пов'язані з військовою діяльністю — припиненням бойових дій. На відміну від ОПМ, мандат місії з миробудівництва з самого початку є багатоаспектним, а процес миробудівництва націлений на побудову соціально-економічних та демократичних засад майбутнього суспільства. У довгостроковому плані він покликаний дати більш відчутні результати¹³⁶.

Третя складова концепції — встановлення на участь у заморських військових операціях НАТО¹³⁷. Спеціальний підрозділ Заяви 2005 р. був присвячений Організації Північноатлантичного договору, що розглядалася як ключова структура з підтримки міжнародної безпеки і що особливо важливо, як головний центр боротьби проти тероризму. Було продекларовано намір уряду брати участь у закордонних операціях у рамках НАТО не лише за межами територій союзників, а й за межами Європи.

Механізм миробудівництва, крім двох зазначених державних структур, що включає ще один компонент - неурядові організації¹³⁸. Для координації зусиль та спільних дій НУО у 1995 р. було утворено коаліцію Канадський координаційний комітет зі миробудівництва. Її членами були такі відомі «мозкові центри» Канади, як Інститут Північ-Південь (North-South Institute), Канадський центр досліджень міжнародного розвитку

---

¹³⁶¹³⁶ Peacebuilding, stability and security // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/peacebuilding_stability-paix_stabilite.aspx?lang=eng

¹³⁷ Canada and NATO // NATO: official website. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_161511.htm

¹³⁸ Peacebuilding, stability and security // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/peacebuilding_stability-paix_stabilite.aspx?lang=eng

(Canada's International Development Research Centre), дослідницька організація "Проджект плаушерз" (Project Ploughshares), неурядові та релігійні НУО — Об'єднана церква Канади (United Church of Canada), Лікари за загальне виживання (Physicians for Global Survival), КЕР Канада (CARE Canada)¹³⁹.

Найпомітнішою тенденцією політики Канади у галузі миротворчості наприкінці ХХ – першу декаду ХХІ ст. стало різке зниження її участі у ОПМ під прапорами ООН. Вище зазначалося, що і уроки “холодної війни” канадські контингенти були численними, проте були представлені в усіх без винятку операціях. Інша ситуація склалася у наші дні¹⁴⁰. Сильно скоротився не лише чисельний склад, а й кількість ОПМ, у яких зайняті канадці. Якщо на піку миротворчості країна направляла у конфліктні зони від 1 тис. до 3 тис. військовослужбовців, то останні роки загальний склад її персоналу не перевищував 200 осіб. У серпні 2013 р. в ОПМ ООН служили лише 158 канадців. Для порівняння наведемо дані про розміри контингентів провідних країн, задіяних у ОПМ: Пакистан - 8262 чол., Бангладеш - 7931 чол., Індія - 7858 людина. На відміну від “золотого віку” миротворчості, канадські “блакитні каски” були присутні у 2012 р. лише у восьми із шістнадцяти ОПМ ООН. З лідерів миротворчості Канада опустила у “почесну” середину міжнародних рейтингів¹⁴¹.

Інша нова тенденція канадської миротворчості може бути позначено як перехід від підтримки миру до миробудівництва. Колишній міністр

---

¹³⁹ Carrol M. K. Peacekeeping: Canada's past, but not its present and future? // *International Journal*. 2016. Vol. 71(1). P. 167-176. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0020702015619857>

¹⁴⁰ Peace support operations (1954 – present) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/services/defence/caf/militaryhistory/wars-operations/peace-support.html>

¹⁴¹ Lebeuf M. Peacekeeping missions and the police in Canada : an impact study of civilian police officers and police services. Ottawa: Royal Canadian Mounted Police, 2004. 69 p. URL: <https://publications.gc.ca/site/eng/9.687317/publication.html>

закордонних справ Канади Л. Ексуорзі (1996–2000) дав миробудівництву таке визначення: “пакет заходів, спрямованих на зміцнення світу шляхом побудови сталої інфраструктури безпеки людини”. До пріоритетів миробудівництва Л. Ексуорзі відніс підтримку якісного управління. (становлення демократичних державних інститутів, громадянського суспільства та основ ринкової економіки); забезпечення гендерної рівності та прав дітей; допомога незалежним ЗМІ та інші заходи¹⁴².

Миробудівництво в розумінні політичної еліти Канади сфера, в якій стуляються інтереси зміцнення міжнародної безпеки та розвитку. Виявилось, що успішні програми допомоги не завжди відповідали інтересам безпеки, і навпаки. Наприклад, освітній проект міг бути недостатньо результативним у плані підготовки необхідної кількості фахівців, тобто. з погляду реалізації стратегії розвитку, проте дуже плідним у справі зниження соціальної напруги між його учасниками. У деяких випадках розвиток, що супроводжувався загостренням соціально-економічної нерівності, посиленням політичної боротьби, утворенням нових структур та інститутів влади, загострювало конфліктні ситуації. Створення єдиного механізму миробудівництва із спеціально утворених відділів Канадського агентства міжнародного розвитку, Міністерства закордонних справ та коаліції громадських організацій було націлено на подолання таких негативних наслідків.

Канада фінансувала численні проекти, створені задля побудова основ сталого розвитку на конфліктних зонах. Серед них: відновлення зруйнованої під час конфліктів інфраструктури; гуманітарна допомога; акції з розмінування (Югославія, Камбоджа, Бурунді, Афганістан); допомога у проведенні демократичних реформ та створенні громадянського суспільства

---

¹⁴² Peacebuilding, stability and security // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/peacebuilding_stability-paix_stabilite.aspx?lang=eng

(сприяння судовій реформі на Гаїті, адміністративним перетворенням на Шрі Ланці, підтримка громадських організацій у секторі Газа, Гватемалі, Сальвадорі); навчання способів врегулювання конфліктів та виховання на кшталт світу населення “гарячих точок”; оплата боргів (частини боргу Руанди Світовому Банку), та багато інших. Кошти надходили із спеціально створеного фонду, на роботу якого у 1997–1998 роках. та 1998–1999 рр. було виділено по 10 млн. дол. У наші дні Канада продовжує спонсорувати миробудівництво як через Канадське агентство міжнародного розвитку, так і через Фонд миробудівництва ООН¹⁴³.

Канада була одним із ініціаторів і є активною учасницею Комісії ООН з миробудівництва, утвореною у 2005 р. КМС – головний міжурядовий консультативний орган ООН, що підтримує зусилля на користь миру у країнах, що пережили конфлікти. Наше дослідження показало, що в канадських наукових та політичних колах немає єдності думок щодо принципів, пріоритетів та учасників акцій у сфері миробудівництва. Найбільші суперечки викликає питання співвідношення інтересів безпеки та розвитку. Одна група вчених розглядає миробудівництво як складову частину стратегії забезпечення безпеки. Основний упор у ній має бути зроблено встановлення миру. Завдання розвитку відсунуті у цій діяльності другого плану і мають вирішуватися головним чином рамках програм допомоги.

Інша думка полягає в тому, що миробудівництво – процес, який має відбуватися в рамках стратегії розвитку, що включає підтримку безпеки як один із її компонентів цього процесу. Головна мета розвитку формулюється прихильниками цього підходу як підвищення якості життя та забезпечення благополуччя людини. Несучи такий позитивний заряд, концепція розвитку

---

¹⁴³ Peacebuilding, stability and security // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/peacebuilding_stability-paix_stabilite.aspx?lang=eng

повинна стати, на їхню думку, центральною для міжнародної діяльності та інтегрована у всі її напрямки, у тому числі у миробудівництві. Найбільш чітко дана точка зору виражена Р. Кулпепером, видатним фахівцем у галузі міжнародного розвитку колишнім президентом канадського дослідницького центру Інститут Північ-Південь. Він вважає, що глобальний порядок денний визначатиметься в першу чергу процесами та подіями в країнах, що розвиваються, і рекомендує переосмислити всю зовнішньополітичну стратегію Канади, привести її у відповідність до цілей розвитку¹⁴⁴.

За словами Дж. Трюдо, наразі всі міжнародні інститути, які були створені у ХХ столітті, вже не можуть "досить добре" виконувати покладені на них функції із захисту міжнародного права, відкритих ринків та прав людини. "Саме це, поза всяким сумнівом, показала криза COVID-19, і це потрібно змінити не лише на світовій арені, а й у себе вдома", - вважає Трюдо¹⁴⁵. "Система не працює, світ перебуває в кризі, - продовжив канадський прем'єр-міністр. – Нам потрібен новий спосіб мислення, оскільки все ставатиме лише гірше, якщо ми не змінимося". За його словами, світова спільнота, яка разом бореться з пандемією нового коронавірусу, має шанс виправити цю ситуацію. "Якщо ми приймемо цей виклик, то я знаю, що, як і наші дідусі та бабусі зробили це 70 років тому, ми закладемо фундамент кращого світу", - сказав Трюдо¹⁴⁶.

Наслідком сучасного підходу до миротворчості стало зменшення кількості канадського миротворчого контингенту в світі з початку 2000-х

---

¹⁴⁴ Исраелян Е. В. Канада в ООН: достижения и проблемы // США & Канада: экономика, политика, культура. 2020. № 9. С. 9-10. URL: <https://ras.jes.su/usa-canada/s268667300010962-8-1>

¹⁴⁵ Statement by Prime Minister, Justin Trudeau, on the International Day of Peace // Prime Minister of Canada Justin Trudeau. 2020. September 21. URL: <https://www.pm.gc.ca/en/news/statements/2020/09/21/statement-prime-minister-international-day-peace>

¹⁴⁶ Ibid

років. До прикладу в 1990 році кількість канадських миротворців сягала 4000, в 2023 році ця цифра впала до 58¹⁴⁷.

Настав кінець 2017 року, і після року обговорень миротворча обіцянка Трюдо перетворилася на щось зовсім інше. Тепер він передбачає реалізацію цього за допомогою поєднання обладнання, «сил швидкого реагування» з 200 осіб лише для тимчасового розгортання, транспортних засобів і 21 мільйона доларів, які підуть на залучення більшої кількості жінок до вищих миротворчих ролей. Незважаючи на благородні зусилля досягти більшої гендерної рівності в миротворчій діяльності, це різке зниження рівня початкового зобов'язання. Найважливішим є те, що цей новий план не передбачає будь-яких гарантій канадських черевиків на місцях для конкретних місій ООН¹⁴⁸.

В 2004 році уряд Канади запровадив Програму миротворчих і стабілізаційних операцій (Peace and Stabilization Operations Program) - це ініціатива, спрямована на запобігання, контроль та вирішення міжнародних конфліктів і криз¹⁴⁹.

Програма PSOPs зосереджена на трьох основних сферах:

- запобігання конфліктам і розбудова миру;
- стабілізація нестабільних і постраждалих від конфлікту держав;
- підтримка миротворчих операцій ООН.

Програма надає фінансування та технічну підтримку урядам, громадським та міжнародним організаціям. Однією з ключових цілей програми PSOP є залучення місцевої влади до запобігання конфліктам та

---

¹⁴⁷ Canada and Peacekeeping // The Canadian Encyclopedia. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/peacekeepin>

¹⁴⁸ Justin Trudeau says peacekeeping plan will satisfy UN and Canadian values. // Global News. 2017. URL: <https://globalnews.ca/news/3859280/justin-trudeau-peacekeeping-canada-un/>

¹⁴⁹ Peace and Stabilization Operations Program. Government of Canada. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/psop.aspx?lang=eng

розбудови миру. Це включає роботу з місцевими партнерами для усунення основних причин конфлікту¹⁵⁰.

Зокрема в рамках програми підтримки країн, що потерпають від військових конфліктів у 2021-2022 роках, Канада виділила Малі понад 119.9 млн доларів для розвитку трьох основних напрямків.

- охорона здоров'я, освіта, в тому числі фінансування програм сексуальної та репродуктивної освіти
- розвиток віддалених сільських територій та сільського господарства
- реформування системи влади, демократизація та залучення жінок до системи прийняття рішень.

В рамках двосторонньої співпраці з 2001 по 2021 рік Канада надала Афганістану близько 3.9 мільярда доларів міжнародної допомоги. Ці кошти підтримали зусилля зі стабілізації, реконструкції, миру та розвитку Афганістану. Завдяки канадській та міжнародній підтримці за останні двадцять років афганці досягли значних успіхів у розвитку демократії, прав людини, освіти та охорони здоров'я. Щоправда захоплення Талібаном влади в Афганістані стало причиною припинення фінансової підтримки афганських державних установ з боку міжнародного співтовариства¹⁵¹.

Канадська PSOPs фінансує програми стабілізації в Малі та Сахелі. Канада інвестувала понад 30 мільйонів доларів США з 2016 по 2019 рік і надає додаткові 28 мільйонів доларів США з 2019 по 2022 рік у Малі та Сахель на підтримку організацій громадянського суспільства, міжнародних неурядових організацій та ООН, зокрема. Канада також надає 19,8

---

¹⁵⁰ Peace and Stabilization Operations Program. Government of Canada. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/psop.aspx?lang=eng.

¹⁵¹ Canada's engagement in Mali. Government of Canada. URL: <https://www.international.gc.ca/country-pays/mali/relations.aspx?lang=eng>

мільйонів доларів до Цільового фонду MINUSMA (2016-2024) і підтримує направлення двох радників з гендерних питань до місії¹⁵².

Програма PSOPs у Малі допомагає просунути імплементацію Алжирських угод, сприяє залученню жінок до всіх рівнів мирного процесу та його реалізації, підтримує зусилля ООН з розбудови миру та стабілізації, а також сприяє діалогу та взаєморозумінню серед постраждалих від конфлікту спільнот, особливо підтримуючи жінок і молодь як агентів мирних змін.

Різні ініціативи, які підтримує PSOP, продовжують давати конкретні результати. Наприклад, у результаті проекту з Search for Common Ground 350 послів миру, з яких 151 була жінка, пройшли навчання з питань лідерства, трансформації конфліктів і розбудови миру в центральній і північній частині Малі. Ці послы провели місцеву оцінку конфлікту в 12 громадах та ініціювали 70 мирних ініціатив для вирішення цих конфліктів. Теми, які обговорювалися, включали діалог громади для вирішення міжобщинної напруженості, посередництво в питаннях земельних конфліктів, розбудову спроможності традиційних механізмів у вирішенні конфліктів, залучення молоді та жінок до зусиль із розбудови миру разом із силами безпеки та організацію заходів із розбудови миру для заохочення кращої соціальної згуртованості та зміцнення довіри серед громад¹⁵³.

Програма PSOP наголошує на важливості гендерної рівності та значущої участі жінок у розбудові миру. Зокрема у 2017 році було започатковано Ініціативу Elsie (The Elsie Initiative for Women in Peace Operations), яка має на меті залучення більшої кількості жінок до

---

¹⁵² Canada's engagement in Mali. Government of Canada. URL: <https://www.international.gc.ca/country-pays/mali/relations.aspx?lang=eng>

¹⁵³ Canada's engagement in Mali. Government of Canada. URL: <https://www.international.gc.ca/country-pays/mali/relations.aspx?lang=eng>

миротворчих операцій ООН та розробку матеріально-технічної бази для країн, що прагнуть гендерної рівноваги серед миротворчого контингенту¹⁵⁴.

Крім того, Канада вжила заходів для забезпечення захисту прав жінок у конфліктних ситуаціях. Уряд підтримує ініціативи, спрямовані на запобігання та реагування на сексуальне та гендерне насильство під час конфліктів, і виступає за включення положень, що стосуються прав жінок, до мирних угод.

Вибори 2015 року та перші місяці при владі прем'єр-міністра Джастіна Трюдо були п'яним часом. Під час передвиборчої кампанії Трюдо знову і знову повертався до самооцінки Канади, просячи нас уявити нашу майбутню роль на світовій арені в найкращому світлі. Повертаючись до ідеалізованого минулого, коли Канада була символом усього, що є в світі, він закликав канадців допомогти йому повернути наше місце як захисників прав людини. І багато хто з нас взявся за це¹⁵⁵.

Наслідком сучасного підходу до миротворчості стало зменшення кількості канадського миротворчого контингенту в світі з початку 2000-х років. До прикладу в 1990 році кількість канадських миротворців сягала 4 000, в 2023 році ця цифра впала до 58¹⁵⁶.

Канадський військовий дослідник В. Дорн піддає критиці таке рішення та стверджує, що саме скорочення кількості миротворців за останні 20 років призвело до зниження досвіду канадських військових в цій сфері, а

---

¹⁵⁴ The Elsie Initiative for Women in Peace Operations. // Prime Minister of Canada Justin Trudeau. November, 2017 URL: <https://pm.gc.ca/en/news/backgrounders/2017/11/15/elsie-initiative-women-peace-operations>

¹⁵⁵ Descheyer R. *Politique étrangère canadienne : la «conviction responsable» de Justin Trudeau. De l'idéologie au pragmatisme?* Paris: Institut français des relations internationales, 2016. 352 p. URL: <https://www.cairn.info/un-monde-de-ruptures--9782100745562.htm>

¹⁵⁶ Peace support operations (1954 – present) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/services/defence/caf/militaryhistory/wars-operations/peace-support.html>

тому Канада втрачає свою експертну позицію серед країн-миротворців, та ставить під сумнів міжнародне миротворче лідерство, що стало візитною карткою Канади ще з середини ХХ століття¹⁵⁷.

Отже, перераховані вище принципи були перенесені до практичну площину. Найпомітнішою тенденцією політики Канади у сфері миротворчості наприкінці ХХ і першому десятилітті ХХІ століття стало різке зниження її участі у ОПМ під прапорами ООН. Вище зазначалося, що і в роки «холодної війни» канадські контингенти були численними, однак були представлені у всіх без винятку ОПМ.

Канаді вдається поєднувати роль “середньої сили” («*middle power*») з роллю надійного партнера в рамках Північноатлантичного альянсу. Це доводить той факт, що починаючи з 1954 року більш ніж 100 000 канадських військових прийняло участь в миротворчих місіях за ініціативи НАТО та ООН. Серед них миротворчі операції в Камбоджі (1954 – 2000), Конго (1960 – ...), на Балканах (1991 – 2004) та в Афганістані (2001 – 2014).

Підкреслимо, Канада відіграє вирішальну роль у підтриманні миру через її залученість до багатосторонніх інституцій. Участь Канади в НАТО є яскравим прикладом того, що багатосторонність, на думку канадських дослідників Х. Берданд, Дж. Біана та К. Дорі, залишається «живою і здоровою»¹⁵⁸. Багатосторонні інституції створюють спільноту цінностей, де однодумці базують свої втручання на принципах демократії, індивідуальних свобод і пріоритетності права. Багатосторонність створює мережу держав, які, таким чином, обладнані для роботи разом і пропонування більш комплексних рішень та підходів до питань міжнародної безпеки. На практичному рівні, що надають багатостороннім інституціям такі країни, як

---

¹⁵⁷ Dorn W. Impréparés pour la Paix : une décennie de déclin du maintien de la paix canadien. URL: https://walterdorn.net/pdf/Canada-UN-OMP_Dorn_WithCover_Fr.pdf

¹⁵⁸ Berland Ch., Bian J., Dory C. (Re)thinking Canada's Role in Peacekeeping // Network for Strategic Analysis. Conference Report. Kingston: Queen's University, 2021. P. 3. URL: <https://ras-nsa.ca/wp-content/uploads/2021/01/Re-thinking-Canada-Role-in-Peacekeeping-1.pdf>

Канада, мають ширший спектр стратегічних союзників, на яких можна розраховувати у важкі часи.

Багатосторонні інститути надають державам розуміння того, що військові дії та м'яка безпека має йти рука об руку. Коли йдеться про розбудову потенціалу та мирного просування в нестабільних державах має значення кількість. Зусилля для встановлення миру має бути як якісними, так і кількісними, а війська, запропоновані НАТО, можуть і зробити, зробити істотну різницю у військовій і тактичній ефективності. У випадку Боснійської війни, розгортання НАТО чисельністю 6000 військових було значним, це був основний фактор, що стоїть за здатністю його залучення завершити без жертв. Отже, забезпечення достатнього розгортання військ має пріоритетність. Покращення потрібно робити з метою краще оцінити виклики, з якими зіткнуться війська в польових умовах і тренування повинні бути адаптовані для подолання цих викликів¹⁵⁹.

Після розпаду СРСР та Варшавського блоку Російська Федерація сприймала розширення НАТО на Схід, як безпековий виклик з боку Заходу та втрату традиційної, на свій погляд, зони впливу. Зазіхнувши на територіальну цілісність і незалежність України, Росія довела свою готовність до активних дій, тому питання захисту союзників, що безпосередньо межують з РФ стало ключовим для країн Північноатлантичного договору. У відповідь на анексію Кримського півострову та військових дій на Донбасі країни-члени НАТО погодили план посилення військової присутності в країнах Східної та Північної Європи¹⁶⁰. Перед обличчям спільної загрози не менш важливу роль в підтримці миру та стабільності грають заходи спрямовані на посилення колективної

---

¹⁵⁹ Ibid. P. 3-4.

¹⁶⁰ NATO's military presence in the east of the Alliance: NATO, July 08, 2022. URL: https://www.nato.int/cps/su/natohq/topics_136388.htm

оборони НАТО. Зокрема операція НАТО «Reassurance», що розпочалася в 2014 році¹⁶¹.

16 квітня 2014 року за ініціативи уряду Канади було створено військову місію в Латвії, що отримала свою назву «Reassurance» (англ. – *запевнення, переконання*), головне завдання якої було посилити колективну оборону НАТО та продемонструвати силу солідарності союзників перед лицем спільної загрози. Приєднавшись в 2004 році до Північноатлантичного договору Латвія, разом з Литвою та Естонією стала форпостом між Заходом та Сходом¹⁶².

Операція «Reassurance» включає в себе низку військових навчань та маневрів на суші, морі та в повітрі. Починаючи з 2014 року до операції було залучено близько 1000 канадських військових, що перебувають в Латвії на постійній та тимчасовій основі. Схожість ландшафту та кліматичних умов Півночі посилили безпекове партнерство Канади та Латвії в рамках військової операції.¹⁶³

Станом на 2022 рік операція «Reassurance» є найбільшою місією Збройних Сил Канади за кордоном. На початок 2023 р. в даній операції беруть участь 1100 канадців¹⁶⁴. У червні 2017 року Канада направили до Латвії близько 540 військовослужбовців, що очолили міжнародну групу

---

¹⁶¹ Peace support operations (1954 – present): Government of Canada, September 09, 2022. URL: <https://www.canada.ca/en/services/defence/caf/militaryhistory/wars-operations/peace-support.html>

¹⁶² Operation REASSURANCE // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-reassurance.html>

¹⁶³ Гринюк А. Роль Канади в посиленні військової присутності НАТО на східному фланзі. Операція «Reassurance» // Актуальні проблеми науки, освіти і суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 9 вересня 2022 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2022. С.71.

¹⁶⁴ Operation REASSURANCE // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-reassurance.html>

швидкого реагування, до якої входять військовослужбовці з понад 10 країн Європи. в..

В рамках ініціативи «Reassurance» 22 лютого 2022 року прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо оголосив про розгортання 460 додаткових військ до Латвії. 9 березня 2022 року Дж. Трюдо разом із генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом, прем'єр-міністром Іспанії Педро Санчесом і прем'єр-міністром Латвії Артурсом Кріш Янісом Карінсом оголосили про продовження місії.

Станом на 25 березня на території країн Балтії залучено приблизно 500 моряків на борту двох фрегатів типу «Галіфакс»; 695 військовослужбовців, які очолюють групу швидкого реагування НАТО; 140 військовослужбовців Королівських ВПС Канади та приблизно 5 літаків CF-188 Hornet, які беруть участь у посиленому патрулюванні; один патрульний літак радіусу далекої дії CP-140 Aurora¹⁶⁵.

Після повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України операція «Reassurance» набула гуманітарного характеру. Починаючи з 16 квітня 2022 року, Збройні сили Канади разом з Військами територіальної оборони Польщі взяли участь у комплектуванні пунктів прийому українських біженців. Загалом, військовослужбовці Канади разом з союзниками надавали адміністративну, лінгвістичну, медичну та морально-психологічну допомогу українським біженцям на пунктах перетину кордону та логістичних вузлах.

29 червня 2022 р. Канада підписала спільне звернення з Латвією про посилення передової участі НАТО в Латвії¹⁶⁶. Як зазначено на офіційній сторінці операції «Reassurance» Департаменту національної оборони уряду Канади, «у майбутньому Канада:

---

¹⁶⁵ Ibid

¹⁶⁶ Canada and Latvia sign Joint Declaration to augment NATO's enhanced Forward Presence Latvia // Government of Canada, June 29, 2022. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/news/2022/06/canada-and-latvia-sign-joint-declaration-to-augment-natos-enhanced-forward-presence-latvia.html>

- продовжуватиме керувати силами НАТО як рамкова нація в Латвії;
- працюватиме з Латвією і союзниками по НАТО з формування і розгортання сил, щоб перетворитися в боєздатну бригаду;
- встановлюватиме і очолюватиме елементи управління передової бригади;
- буде готовою надати критично важливі засоби для операцій, такі як боєприпаси та вибухові речовини, системи протиповітряної оборони та системи протитанкового озброєння¹⁶⁷.

Отже, створена у відповідь на російську агресію операція «Reassurance» має винятково превентивний характер. Саме це й підтверджує основну мету НАТО як оборонного союзу. Для Канади участь в операції є не лише важливим внеском у підтримку міжнародного миру та стабільності, а й можливістю продемонструвати готовність до будь-яких сценаріїв¹⁶⁸.

Канадські дослідники Х. Берданд, Дж. Біан та К. Дорі надають п'ять рекомендації з метою зробити миротворчі зусилля більш ефективними і тривалими:

- 1) Канада повинна визначити пріоритети заздалегідь інвестицій, щоб уникнути наступних додаткових витрати.
- 2) Канада і НАТО мають взаємні відносини вигідне партнерство. Канада повинна продовжувати сприяти досвідченим командирам і військ, наголошують на важливості нагляду від цивільного керівництва та працювати поруч експертів, зокрема з матеріально-технічного забезпечення та інформаційні послуги.

---

¹⁶⁷ Operation REASSURANCE // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-reassurance.html>

¹⁶⁸ Гринюк А. Роль Канади в посиленні військової присутності НАТО на східному фланзі. Операція «Reassurance» // Актуальні проблеми науки, освіти і суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 9 вересня 2022 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2022. С.72.

- 3) Канада має втрутитися у партнерстві з місцевими громадами, щоб сформулювати культурно-чутливі стратегії місії.
- 4) Канада повинна запровадити широкі і інклюзивне передрозгортання навчання, яке відповідає основній меті місії. Таке навчання має визнаватися вплив гендерної та місцевої інклюзивності на успіх миротворчих місій.
- 5) Нарешті, Канада має внести достатній внесок кількість добре навчених військ, щоб збільшити шанси на стійкість миру після їх від'їзду¹⁶⁹.

---

¹⁶⁹ Berland Ch., Bian J., Dory C. (Re)thinking Canada's Role in Peacekeeping // Network for Strategic Analysis. Conference Report. Kingston: Queen's University, 2021. P. 4. URL: <https://ras-nsa.ca/wp-content/uploads/2021/01/Re-thinking-Canada-Role-in-Peacekeeping-1.pdf>

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження автор дійшов таких висновків.

1. З'ясовано стан наукової розробки проблеми та здійснено класифікацію джерельної бази дослідження. Відзначено, що в роботах вітчизняних науковців О. Антохів-Скологдри, А. Ноголь, І. Судака та ін. проаналізовано вплив внутрішніх та зовнішніх чинників на формування канадського зовнішньополітичного курсу, основні принципи та підходи, якими керується влада під час його реалізації, визначено напрями, етапи, специфіку миротворчої діяльності Канади. Канадські дослідники Дж. Гранатстайн, Д. Джеферс, В. А. Дорн, Ж. Кульон приділяють значну увагу проблемі залучення Канади у миротворчі місії ООН, питанню війни та миру в міжнародних відносинах, роззброєнню та використанню нових технологій та підходів під час проведення миротворчих місій ООН.

Джерельна база дослідження репрезентована декількома групами документів, а саме, 1) офіційні документи міжнародних організацій, глав держав та урядів, 2) мемуари, спогади, офіційні виступи та інтерв'ю державних керівників та учасників подій, 3) офіційна інформація із сайтів міжнародних організацій, урядів країн, посольств, 4) публікації ЗМІ.

2. Розкрито понятійно-категоріальний апарат дослідження. Прийнятий ООН, НАТО, ОБСЄ англomовний термін «миротворчість» (англ. «peacekeeping») має інтегрований зміст. Так, залежно від цілей, переліку завдань, залучених сил, засобів та ресурсів миротворців поняття «peacekeeping» може тлумачитися у вузькому та широкому значенні. У вузькому розумінні «миротворча діяльність» це реалізацію одного конкретного типу операції з підтримці миру (англ. «peace operation», «non-combat military operation», «peacekeeping operation»). В широкому розумінні

поняття «миротворча діяльність» розглядається як загальне пояснення дій міжнародної спільноти щодо врегулювання конфліктів.

Проаналізовано зміст понять превентивна дипломатія (preventive diplomacy), встановлення миру (peacemaking), примус до миру (peaceenforcement), постконфліктне миробудівництво (post-conflict peacebuilding). Відзначено розбіжності в розумінні понять між ООН, НАТО та ін., зокрема, керівництво НАТО ототожнює такі поняття, як «миротворчість» (що має теоретико-концептуальне значення) та «операції з підтримки миру» (приватний випадок миротворчої практики).

3. Охарактеризовано методологію та методи дослідження. Методологічна основу даного дослідження ґрунтується на таких принципах як принципи історизму, системності, багатофакторності, термінологічний принцип, комплексний та інституційний підходи. В роботі використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема, аналіз і синтез, індукція та дедукція, абстрагування та узагальнення, групування. Спеціальні методи науки про міжнародні відносини, як особливий інструментарій, вони були використані при аналізі миротворчої діяльності Канади як провідного напрямку зовнішньої політики. До них належать історичний та статистичний методи, метод компаративного аналізу, івент-аналіз і контент-аналіз.

4. Висвітлено еволюцію миротворчої діяльності Канади в контексті соціально-політичних проблем у другій половині ХХ ст. Після Другої світової війни канадський уряд регулярно підкреслював прихильність Канади захищати мир і свободу у світі, зокрема через миротворчі операції ООН. Зародившись у 1950-х роках, цей наратив про Канаду як борця за миротворчість протягом тривалого часу займав центральне місце в зовнішньополітичному дискурсі різних канадських урядів і став важливим елементом канадської національної ідентичності. Через лідерство Лестера Пірсона в Суецькій кризі 1956 року та роль Канади в Надзвичайних силах ООН, які він допоміг створити, багато канадців вважають миротворчу

діяльність частиною своєї країни. Проте з 1990-х років на репутацію Канади як миротворчої країни вплинув скандал і провал деяких закордонних місій. Хоча відтоді внесок Канади в миротворчі операції значно зменшився.

5. Охарактеризовано доктринальні та законодавчі основи сучасного підходу до миротворчої діяльності в зовнішній політиці Канади. Серед чинників, що прямо та опосередковано впливають на формування зовнішньополітичного курсу Канади, було виділено наступні: географічне положення, клімат, мультикультуралізм, історичний розвиток Канади та становлення державності, що відбулося мирним шляхом. Основними принципами канадської зовнішньої політики є принцип особистої свободи, толерантності, фемінізму, інклюзивності, державної безпеки та міжнародного миру.

Сучасний підхід до побудови миру, взаємозв'язок між проблемою соціально-економічного розвитку та побудовою мирного демократичного суспільства, що стає запорукою подолання та попередження конфліктів чітко простежується в плані Міністерства закордонних справ Канади (Global Affairs Canada: Departmental Plan 2023-2024), складовими якого є: 1) формування правової міжнародної системи, просування демократії, прав людини та принципу сталого розвитку шляхом поглиблення співробітництва в рамках регіональних та глобальних міжнародних організацій (ООН, НАТО, ОБСЄ, АСЕАН, Міжнародна організація Франкофонії); 2) міжнародна співпраця та захист національних інтересів Канади на міжнародній арені; 3) підтримка міжнародної торгівлі, залучення канадських експортерів до світового ринку; 4) подолання гуманітарних та соціальних проблем в конфліктних регіонах та країнах, що розвиваються шляхом фінансування ключових сфер людського життя (освіта, охорона здоров'я, сільське господарство); захист прав жінок, дітей, людей з інвалідністю та ЛГБТ спільноти.

Програма PSOP також наголошує на важливості гендерної рівності та значущої участі жінок у розбудові миру. Зокрема у 2017 році канадським

урядом було започатковано Ініціативу Елсі (The Elsie Initiative for Women in Peace Operations), яка має на меті залучення більшої кількості жінок до миротворчих операцій ООН та розробку матеріально-технічної бази для країн, що прагнуть гендерної рівноваги серед миротворчого контингенту.

6. Висвітлено участь Канади в миротворчому процесі в постбіполярну добу. Участь Канади у зміцненні міжнародної безпеки традиційно здійснюється двома шляхами: участю її збройних сил у миротворчих операціях та її членством у НАТО. Після закінчення холодної війни знизився і фактор НАТО у військовій політиці Канади. Пошук нової ролі канадських збройних сил на світовій арені відбувався під впливом двох процесів: участі Канади у військових діях в Афганістані та розробки концепції «безпеки особи». З 2001 по 2014 рік велика частина зовнішньої політики Канади та військових зусиль були спрямовані не на миротворчу діяльність, а на війну в Афганістані. Операція «Афіна» була вкладом канадських збройних сил у Міжнародні сили сприяння безпеці (ISAF) в Афганістані.

Водночас Канада номінально брала участь у кількох місіях ООН, надсилаючи війська та/або поліцейських до Ефіопії та Еритреї, Ліберії, Кот-д'Івуару та Судану. У кожному разі лише кілька канадських військових і поліцейських радників були відправлені за кордон. Найбільшою місією була місія в Малі.

Після приходу до влади в Канаді в 2015 р. ліберального уряду на чолі з Джастіном Трюдо відбувається перегляд миротворчої діяльності під егідою ООН. Дж. Трюдо та його соратник Стефан Діон «запустили» в дію нову доктрину – «Відповідальне переконання» («Responsible conviction») з метою забезпечити Канаді лідерство та інновації та відігравати роль посередника, адже посередництво раніше було відмінною рисою цієї країни, що в майбутньому сприятиме реалізації національних інтересів.

7. Визначено провідні тенденції в сфері побудови Канадою миротворчої політики на сучасному етапі. Найпомітнішою тенденцією політики Канади у галузі миротворчості наприкінці ХХ – у перших декадах

XXI ст. стало різке зниження її участі у ОПМ під прапорами ООН. Вище зазначалося, що і у роки «холодної війни» канадські контингенти були численними, проте були представлені в усіх без винятку операціях. Інша ситуація склалася у наші дні. Сильно скоротився не лише чисельний склад, а й кількість ОПМ, у яких зайняті канадці. Наслідком сучасного підходу до миротворчості стало зменшення кількості канадського миротворчого контингенту в світі з початку 2000-х років, зокрема, в 1990 році кількість канадських миротворців сягала 4000, в 2023 році ця цифра впала до 58.

Першим ключовим принципом нової концепції миротворчості стала сувора вибірковість у підході до участі Канади в ОПМ, заснована на врахуванні національних інтересів країни. Другий елемент концепції — перенесення центру тяжіння у миротворчості операцій з підтримки миру на превентивну дипломатію та постконфліктне миробудівництво. На відміну від ОПМ, мандат місії з миробудівництва з самого початку є багатоаспектним, а процес миробудівництва націлений на побудову соціально-економічних та демократичних засад майбутнього суспільства. У довгостроковому плані він покликаний дати більш відчутні результати.

Канада фінансувала численні проекти, створені задля побудова основ сталого розвитку на конфліктних зонах. Серед них: відновлення зруйнованої під час конфліктів інфраструктури; гуманітарна допомога; акції з розмінування; допомога у проведенні демократичних реформ та створенні громадянського суспільства та ін. В 2004 році уряд Канади запровадив Програму миротворчих і стабілізаційних операцій (Peace and Stabilization Operations Program) – це ініціатива, спрямована на запобігання, контроль та вирішення міжнародних конфліктів і криз.

Третя складова концепції — пріоритетна участь у заморських військових операціях НАТО, напр., операції «Reassurance» (2014 – по наш час). Для Канади участь в операції є не лише важливим внеском у підтримку міжнародного миру та стабільності, а й можливістю продемонструвати готовність до будь-яких сценаріїв.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Офіційні документи глав держав, урядів та міжнародних організацій

1. An agenda for peace : preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping : report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992 / Boutros Boutros-Ghali // United Nations: official website. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/145749?ln=en>
2. Elsie Initiative for women in peace operations // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/gender_equality-egalite_des_genres/elsie_initiative-initiative_elsie.aspx?lang=eng
3. Global Affairs Canada: Departmental Plan 2023-2024 // Government of Canada: official website. URL: <https://www.international.gc.ca/transparency-transparence/departmental-plan-ministeriel/2023-2024.aspx?lang=eng>
4. Le programme relatif aux femmes, à la paix et à la sécurité: une occasion pour le Canada de devenir un chef de file mondial. Rapport du Comité permanent des affaires étrangères et du développement international: 42e législature, 1re session // Chambre des Communes: site officiel. URL: <https://www.noscommunes.ca/Content/Committee/421/FAAE/Reports/RP8433298/faaerp03/faaerp03-f.pdf>
5. Resolution 1325 (2000) // United Nations: Security Council. URL: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SC_ResolutionWomenPeaceSecurity_SRES1325%282000%29%28english_0.pdf
6. Statute of Westminster, 1931 - Enactment No. 17 // Government of Canada: official website. URL: <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/csj-sjc/constitution/lawreg-loireg/pl1t171.html>

7. United Nations Charter // United Nations: official website. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>

8. The Vancouver Principles // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/human_rights-droits_homme/principles-vancouver-principes.aspx?lang=eng

**Офіційна інформація із сайтів міжнародних організацій,
урядів країн, посольств**

9. Balkans (1991 – present) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/wars-and-conflicts/caf-operations/balkans>

10. Canada announces renewed commitments to peacekeeping at 2021 United Nations Peacekeeping Ministerial // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2021/12/canada-announces-renewed-commitments-to-peacekeeping-at-2021-united-nations-peacekeeping-ministerial.html>

11. Canada and Latvia sign Joint Declaration to augment NATO's enhanced Forward Presence Latvia // Government of Canada, June 29, 2022. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/news/2022/06/canada-and-latvia-sign-joint-declaration-to-augment-natos-enhanced-forward-presence-latvia.htm>

12. Canada in Afghanistan (2001 – 2014) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/services/defence/caf/militaryhistory/wars-operations/afghanistan.html>

13. Canada and NATO // NATO: official website. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_161511.htm

14. Canada's engagement in Mali. Government of Canada. URL: <https://www.international.gc.ca/country-pays/mali/rerelations.aspx?lang=eng>

15. NATO's military presence in the east of the Alliance // NATO, July 08, 2022. URL: https://www.nato.int/cps/su/natohq/topics_136388.htm

16. NATO operations and missions // North Atlantic Treaty Organization: official website. URL: https://www.nato.int/summit2009/topics_en/02-introduction_to_nato_operations.html

17. Operation REASSURANCE // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-reassurance.html>

18. Peace and Stabilization Operations Program // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/psop.aspx?lang=eng

19. Peacebuilding, stability and security // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/peacebuilding_stability-paix_stabilite.aspx?lang=eng

20. Peace Support operations AJP-3.4.1 // North Atlantic Treaty Organization: official website. URL: <https://info.publicintelligence.net/NATO-PeaceSupport.pdf>

21. Peace support operations (1954 – present) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/services/defence/caf/militaryhistory/wars-operations/peace-support.html>

22. Prevention and Mediation // United Nations: official website. URL: <https://dppa.un.org/en/prevention-and-mediation>

23. Recently completed operations // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/recently-completed.html>

24. Rwanda (1993 – 1996) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/wars-and-conflicts/caf-operations/rwanda>

25. Terminology // United Nations: official website. URL: <https://peacekeeping.un.org/en/terminolog>

26. The Canadian Armed Forces in Afganistan // Government of Canada: official website. URL: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/history/canadian-armed-forces/afghanista>

27. The Canadian Armed Forces in Haiti // Government of Canada: official website. URL: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/wars-and-conflicts/caf-operations/haiti>

28. The Congo (1960 – present) // Government of Canada: official website. URL: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/wars-and-conflicts/caf-operations/congo>

29. The Faces of Peace – Canadian peacekeepers // Canada remembers, 2022. 3 p. URL: https://www.veterans.gc.ca/pdf/cr/pi-sheets/peacekeeping_e.pdf

30. The faces of peace – Canadian peacekeepers // Government of Canada: official website. URL: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/classroom/faces-of-peace>

31. Why, in 1931, Canada chose not to exercise its full autonomy as provided for under the Statute of Westminster // Government of Canada: official website. URL: <https://www.canada.ca/en/intergovernmental-affairs/services/federation/statute-westminster.html>

32. Women in peacekeeping // United Nations Peacekeeping: official website. URL: <https://peacekeeping.un.org/en/women-peacekeeping>

Мемуари, спогади, офіційні виступи та інтерв'ю державних діячів та учасників подій

33. Dallaire R. Shake hands with the devil: The failure of humanity in Rwanda. Toronto: Vintage Canada. 2004. 592 p. URL: <https://www.penguinrandomhouse.ca/books/36380/shake-hands-with-the-devil-by-romeo-dallaire/9780679311720>

34. Interview – New minister Anita Anand // CBC Listen. URL: <https://www.cbc.ca/listen/live-radio/1-64-the-house>

35. National Statement delivered at the United Nations Peacekeeping Ministerial on behalf of Canada by the Honourable, Harjit Sajjan. // Government of Canada: official website. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/un-onu/statements-declarations/2019-04-harjit_sajjan.aspx?lang=eng

36. Open Letter Welcoming Justin Trudeau // The Canadian Peace Initiative. URL: <http://canadianpeaceinitiative.ca/news/open-letter-welcome-j-trudeau/>

37. Pearson L.B. Mike: The Memoirs of the Right Honourable Lester B. Pearson. Toronto: University of Toronto. 2015. 372 p. URL: <https://www.goodreads.com/book/show/2059017.Mike>

38. Statement by Prime Minister, Justin Trudeau, on the International Day of Peace // Prime Minister of Canada Justin Trudeau. 2020. September 21. URL: <https://www.pm.gc.ca/en/news/statements/2020/09/21/statement-prime-minister-international-day-peace>

39. Trudeau P. E. Memoirs. Toronto: McClelland & Stewart. 1993. 400 p. URL: <https://www.goodreads.com/en/book/show/393640>

Публікації ЗМІ

40. Canada extends help for UN peacekeeping missions despite losing Security Council seat. // Global News. 2020. URL: <https://globalnews.ca/news/7246640/canada-extends-help-un-peacekeeping/>

41. Canadian peacekeeping numbers reach new low, despite Liberal promises. // Global News. 2018. URL:

<https://globalnews.ca/news/4003020/canadian-peacekeepers-new-low-liberal-promises/>

42. Justin Trudeau says peacekeeping plan will satisfy UN and Canadian values. // Global News. 2017. URL: <https://globalnews.ca/news/3859280/justin-trudeau-peacekeeping-canada-un/>

Довідкові видання

43. Українська дипломатична енциклопедія : у 2 т. / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин ; [редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін.]. Київ : Знання України, 2004. Т. 2.

44. Український дипломатичний словник / За ред. М.З. Мальського. Київ: Знання, 2014. 495 с.

45. The Canadian Encyclopedia. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/cold-war>

ЛІТЕРАТУРА

Монографії, підручники, посібники

46. Атто Р. От миротворчества к миростроительству: эволюция роли Организации Объединенных Наций в операциях в пользу мира // Международный журнал Красного Креста, 2013. 25 с. URL: https://international-review.icrc.org/sites/default/files/pages_3-28_from_irrc_891-892_selected_articles_web.pdf

47. Исраелян Е. В., Евтихиевич Н. С. Гуманитарные аспекты внешней политики Канады. Москва: Институт США и Канады Российской академии наук, 2013. 213 с.

48. Berland Ch., Bian J., Dory C. (Re)thinking Canada's Role in Peacekeeping // Network for Strategic Analysis. Conference Report. Kingston: Queen's University, 2021. 4 p. URL: <https://ras-nsa.ca/wp-content/uploads/2021/01/Re-thinking-Canada-Role-in-Peacekeeping-1.pdf>

49. Borda J. War and Peacekeeping. Oakville: Rubicon Publishing, 2016. 52 p. URL: <https://donnaward.ca/product/war-and-peacekeeping/>
50. Brysk A. Global Good Samaritans: Human rights as foreign policy. Oxford: Oxford University Press, 2009. 304 p. URL: <https://www.ssrc.org/publications/global-good-samaritans-human-rights-as-foreign-policy/>
51. Descheyer R. Politique étrangère canadienne : la «conviction responsable» de Justin Trudeau. De l'idéologie au pragmatisme? Paris: Institut français des relations internationales, 2016. 352 p. URL: <https://www.cairn.info/un-monde-de-ruptures--9782100745562.htm>
52. Gardam J. Canadians in War and Peacekeeping. Prescott: Riverwash Books, 2000. 237 p. URL: <https://www.biblio.com/book/canadians-war-peacekeeping-gardam-john/d/247735251>
53. Granatstein J. L. Canada's Army: Waging war and keeping peace, second edition. Toronto: University of Toronto Press, 2011. 688 p. URL: <https://www.chapters.indigo.ca/en-ca/books/>
54. Jung K. Of Peace and Power: Promoting Canadian interest through peacekeeping. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2009. 138 p. URL: <https://worldcat.org/title/1023276835>
55. Lebeuf M. Peacekeeping missions and the police in Canada : an impact study of civilian police officers and police services. Ottawa: Royal Canadian Mounted Police, 2004. 69 p. URL: <https://publications.gc.ca/site/eng/9.687317/publication.html>
56. Meharg S. J. Realistic Peacekeeping Options for Canada. Calgary: Canadian Global Affairs Institute, 2016. 11 p. URL: https://www.cgai.ca/realistic_peacekeeping_options_for_canada
57. Peacekeeping 1815 to Today. Ottawa: National Defence, 1995. 668 p. URL: <https://www.canada.ca/content/dam/themes/defence/caf/militaryhistory/dhh/general/book-1995-peacekeeping-1815-today.pdf>

58. The impact of women peacekeepers on public support for peacekeeping in troop contributing countries, New-York: International peace institute, 2022. 21 p. URL: https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2022/05/IPI-E-RPT-Impact_of_Women_Peacekeepersweb.pdf

Статті

59. Антохів-Скологдра О. М. Безпековий вимір відносин Канади з Європейським Союзом // Грані. 2014. № 6. С. 135-140.

60. Антохів-Скологдра О. Зовнішня політика Канади у дискурсі політичної науки // Вісник Львівського університету. Серія: міжнародні відносини. 2015. Вип. 37. С. 115-123. URL: <https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/184-487-1-PB.pdf>

61. Береговий А. І. НАТО в геополітичних інтересах Канади // Грані. 2015. № 9. С. 45-49.

62. Герасимчук Т. Ф. Теоретико-концептуальні основи та методи дослідження міжнародних відносин // Український історичний журнал. 2006. № 5. С. 186-199.

63. Гринюк А. Роль Канади в посиленні військової присутності НАТО на східному фланзі. Операція «Reassurance» // Актуальні проблеми науки, освіти і суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 9 вересня 2022 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2022. С. 71-72.

64. Зінкевич І. Роль участі жінок у миротворчих операціях ООН // Міжнародні відносини в умовах глобалізму. 2013. С. 35-41. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/12242351.pdf>

65. Жигір А. В., Трофименко А. В. Становлення концепції «безпеки особи» як основи зовнішньої політики Канади // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2018. Вип. 22-23. С. 185-191.

66.Израелян Е. В. Канада в ООН: достижения и проблемы // США & Канада: экономика, политика, культура. 2020. № 9. С. 5-21. URL: <https://ras.jes.su/usa-canada/s268667300010962-8-1>

67.Израелян Е.В. Миротворчество во внешней политике Канады // Канадский ежегодник. 2013. Вып. 13. С.44-56.

68.Калитчак Р. Г., Антохів-Скологдра О. М. Теоретичні аспекти позиціонування Канади на міжнародній арені // Гілея: науковий вісник. 2015. Вип. 101. С. 519-523.

69.Козюпа В. Проведення миротворчих операцій: виклики сучасної миротворчої діяльності // Консенсус. 2023. № 1. С. 163-177.

70.Кресін О. В. Загальні засади проведення миротворчих операцій ООН // Судова апеляція. 2018. № 4. С. 111-124.

71.Кресін О. В. Механізми ухвалення рішень ООН у сфері миротворчості // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 3. С. 6-11.

72.Кресін О. В. Міжнародно-правове регулювання миротворчої діяльності ООН // Правова держава. 2019. Вип. 30. С. 383-391.

73.Ноголь А. Еволюція миротворчої діяльності Канади в ООН від «холодної війни» до сучасності // Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2015. Т. 29-30. С. 307-311.

74.Ноголь А. Основні напрямки сучасної зовнішньої політики Канади // Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2014. Т. 27-28. С. 244-247.

75.Ноголь А. В. Проблема Афганістану у миротворчості Канади // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія. 2015. Вип. 12. С. 233-239.

76.Ноголь А. Роль Канади в розвитку концепції "R2P" ("зобов'язання щодо захисту") як інструмента ООН у вирішенні сучасних міжнародних конфліктів // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини. 2016. № 2. С. 134-139.

77.Перова Л. В. Міжнародно-правові аспекти превентивної дипломатії Організації Об'єднаних Націй // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2019. Вип. 39. С. 162-165.

78.Перова Л. В. Проблеми міжнародно-правового регулювання миротворчих операцій ООН // Держава та регіони. Серія : Право. 2019. № 4. С. 186-191.

79.Судак І. І. Особливості формування та реалізації зовнішньополітичного курсу Канадської федерації // Проблеми міжнародних відносин. 2010. № 1. С. 299-309. URL: https://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk1/pv_1.pdf#page=297

80. Судак І. І. Пріоритети Канадської федерації на національному рівні, у межах Північної Америки та поза її територією // Проблеми міжнародних відносин. 2014. № 8. С. 164-176. URL: http://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk8/pv_8.pdf#page=164

81.Судак І. І. Стратегічні пріоритети безпекової політики Канади на прикладі військової операції в Афганістані // Проблеми міжнародних відносин. 2014. Вип. 9. С. 92-110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pmv_2014_9_8.

82.Судак І. І. Трансформаційні процеси Північноатлантичного альянсу та їх вплив на подальший розвиток Канади // Проблеми міжнародних відносин. 2013. Вип. 7. С. 212-228. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pmv_2013_7_16.

83. Тихоненко І., Кириченко Є. Феміністична дипломатія як інструмент реалізації зовнішньої політики держави та багатостороннього міжнародного співробітництва у XXI ст. // Acta De Historia & Politica: Saeculum XXI, 118-125. URL: <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2023.06.118>

84. Фаді Б. Н. Миротворчі операції ООН: теорія і практика // Проблеми міжнародних відносин. 2015. Вип. 10-11. URL: <http://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk11-10/2.pdf>

85. Федуняк С. Безпекова політика Канади після завершення «холодної війни»: нові виклики XXI століття // Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2022. С. 50–56.

86.Хонін В. М. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин. стаття перша // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 127 (частина I). Київ, 2016. С. 104-115.

87.Хонін В. М. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин. стаття друга // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 127 (частина II). Київ, 2016. С. 104-114.

88.Чепурда І. М. Військовий компонент м'якої сили в зовнішній політиці Канади // Держава і право. Серія : Політичні науки. 2019. Вип. 83. С. 197-208.

89.Antokhiv-Skolozdra O., Sholota K. Establishment of basic approaches towards foreign policy of Canada // Scientific Journal of Polonia University. 2023. Vol. 56 (1). P. 301-311. URL: <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/1072>

90. Bergeron J. Qu'en est-il de la politique étrangère canadienne aujourd'hui? Quelle politique étrangère? // Le Nouvelliste, 2022. URL: <https://www.lenouvelliste.ca/2022/03/21/quen-est-il-de-la-politique-etrangere-canadienne-aujourd'hui-quelle-politique-etrangere-a8d755fc8b401ec51270be6e4b50c447/>

91. Canada / R2P Concept / Approach. URL: <http://humansecuritycourse.info/module-1-the-concept-of-human-security/canada-and-r2p-approach/>

92. Canada and peacekeeping operations // Canadian war museum: historical overview. URL: <https://www.warmuseum.ca/learn/canada-and-peacekeeping-operations/>

93.Carrol M. K. Peacekeeping: Canada's past, but not its present and future? // International Journal. 2016. Vol. 71(1). P. 167-176. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0020702015619857>

94. Cooper A. F. La politique étrangère du Canada après le 11 septembre: une analyse préliminaire // *Études internationales*, Vol. 33, № 4, 2002, p. 629-664. URL: <https://www.erudit.org/fr/revues/ei/2002-v33-n4-ei531/006659ar/>
95. Coulon J. Le Canada isolé sur la scène internationale? // *Le Devoir*, 2022. URL: <https://www.ledevoir.com/opinion/idees/712344/politique-etrangere-le-canada-isole-sur-la-scene-internationale>
96. Dorn W. Impréparés pour la Paix : une décennie de déclin du maintien de la paix canadien. URL: https://walterdorn.net/pdf/Canada-UN-OMP_Dorn_WithCover_Fr.pdf
97. Jefferes D. Responsibility, Nostalgia, and the Mythology of Canada as a Peacekeeper. // University of Toronto Press. 2009. Vol 78 (2). P. 709-727. URL: <https://utpjournals.press/doi/citedby/10.3138/utq.78.2.709?role=tab>
98. La renaissance du maintien de la paix et des opérations de paix // *Revue militaire canadienne*, Vol. 16, 2016.
99. Oleksiuk N. M. Principles of peacekeeping in NATO's legal framework // *Актуальні проблеми політики*. 2020. Вип. 65 С. 153-156. URL: <http://app.onua.edu.ua/index.php/app/article/view/320/329>
100. Singer C. R. La réputation du Canada s'avère très résiliente // *Immigration*. 2016. URL: <https://www.immigration.ca/fr/la-reputation-du-canada-savere-tres-resiliente/>
101. Smith-Windsor B. A. Révision de deux termes: la puissance brute et la puissance douce // *Revue militaire canadienne*, 2000. P. 51-56. URL: <http://www.journal.forces.gc.ca/vol/no3/doc/50-56-fra.pdf>
102. United Nations assistance mission for Rwanda team // *Canadian war museum*. URL: <https://www.warmuseum.ca/learn/united-nations-assistance-mission-for-rwanda-team/>

103. Ноголь А. В. Участь Канади у миротворчій діяльності ООН : дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04; Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2017. 230 с.

104. Тимофеев В. В. Экономические факторы участия Канады в миротворческих миссиях ООН: дис. ... канд. пол. наук: 5.5.4 // Санкт-Петербургский государственный университет. Санкт-Петербург, 2022. 419 с. URL: https://disser.spbu.ru/files/2022/disser_timofeev_vladimir.pdf